

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Σύγχρονη Οικονομία & Ανταγωνιστικότητα

Γκλαβέρη Αναστασία

Επιβλέπων Καθηγητής:
Σαλαμούρας Λάμπρος

Σύγχρονη Οικονομία & Ανταγωνιστικότητα

Περίληψη

Το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον απαιτεί από τις χώρες να είναι πλήρως ανταγωνιστικές ώστε να είναι σε θέση να βελτιώνουν την οικονομική τους κατάσταση και την ευημερία των πολιτών. Στο πεδίο αυτό η Ελλάδα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς η ήδη χαμηλή θέση της σε ανταγωνιστικότητα τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σημειώνει ακόμα μεγαλύτερη πτωτική πορεία. Πέρα από την μακροοικονομική κατάσταση της Ελλάδας η οποία δεν είναι καθόλου θετική, σημαντικά είναι τα προβλήματα που σχετίζονται με τους θεσμούς, τις υποδομές, την τεχνολογική ετοιμότητα, την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς επίσης και με παράγοντες που σχετίζονται με τη νέα τεχνολογία και την καινοτομία. Διρθωτικές κινήσεις που σχετίζονται με την έρευνα και την ανάπτυξη κρίνονται απαραίτητες ενώ σημαντικές αλλαγές απαιτούνται σε όλους τους τομείς που επηρεάζουν την λειτουργία και αποδοτικότητα των επιχειρήσεων.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Κεφάλαιο Πρώτο «Η ελληνική οικονομία»	
1.1 Εισαγωγή	6
1.2 Οικονομικά μεγέθη της Ελλάδος	6
Κεφάλαιο Δεύτερο «Προκλήσεις εξωτερικού περιβάλλοντος»	
2.1 Εισαγωγή	15
2.2 Διεθνείς εξελίξεις	15
2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση	18
Κεφάλαιο Τρίτο «Η Ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας»	
3.1 Εισαγωγή	21
3.2 Ελληνική Επιχειρηματικότητα 2005	21
3.3 Η ελληνική ανταγωνιστικότητα	25
3.3.1 Θεσμοί	30
3.3.2 Υποδομές	32
3.3.3 Μακροοικονομική κατάσταση	33
3.3.4 Υγεία και βασική εκπαίδευση	34
3.3.5 Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση	35
3.3.6 Αποτελεσματικότητα των αγορών	38
3.3.7 Τεχνολογική ετοιμότητα	41
3.3.9 Λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης	47
3.3.10 Καινοτομία	48
Κεφάλαιο Τέταρτο	
«Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για ανταγωνιστική οικονομία»	52
Κεφάλαιο Πέμπτο	
«Συμπεράσματα & Προτάσεις»	57
Βιβλιογραφία	59

Εισαγωγή

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας είναι πολύ σημαντική για κάθε χώρα. Το παγκόσμιο περιβάλλον χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα έντονες προκλήσεις, γεγονός που δημιουργεί σημαντικές απειλές αλλά και ευκαιρίες για όλα τα κράτη. Το ευρύτερο περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αποδοτικότητά τους. Όπως αναφέρεται στην στρατηγική ανάλυση των επιχειρήσεων, στοιχεία του ευρύτερου περιβάλλοντος μίας χώρας που σχετίζονται με την οικονομία, το πολιτικό περιβάλλον, το τεχνολογικό και το κοινωνικό περιβάλλον αποτελούν αντικείμενο εκτενούς μελέτης ώστε να προσδιοριστούν οι ευκαιρίες και οι απειλές για τις επιχειρήσεις.

Η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος λαμβάνοντας υπόψη μας διάφορους σχετικούς παράγοντες βρίσκεται σε άσχημη θέση σε παγκόσμια κλίμακα. Οι παράγοντες αυτές σχετίζονται με τους θεσμούς στην Ελλάδα, με τις υποδομές, με την μακροοικονομική κατάσταση, την τεχνολογική ετοιμότητα, την αποτελεσματικότητα των αγορών, την υγεία και βασική εκπαίδευση, την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση, την καινοτομία καθώς επίσης και την έρευνα και ανάπτυξη.

Ειδικότερα, η Ελλάδα κατατάσσεται εννέα θέσεις χαμηλότερα το 2005 σε σχέση με το 2004 στο δείκτη ανταγωνιστικότητας για ανάπτυξη και από την 37η βρίσκεται στην 46^η θέση. Η σημαντική αυτή επιδείνωση της θέσης της χώρας συνδέεται με τα σοβαρά προβλήματα στο μακροοικονομικό περιβάλλον, τα οποία οφείλονται στο μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα και στην αυξανόμενη απαισιοδοξία του επιχειρηματικού κόσμου σε σχέση με τις βραχυπρόθεσμες προβλέψεις για την οικονομία.

Καθώς λοιπόν η ανταγωνιστικότητα της χώρας βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, η παρούσα πτυχιακή εργασία στοχεύει στην ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της Ελλάδος ώστε να εντοπιστούν οι παράγοντες που συντελούν στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Το θέμα αυτό διερευνάται μέσα από μία δευτερογενή έρευνα, δηλαδή από την συλλογή και επεξεργασία υπάρχοντων ερευνών και άρθρων. Το γεγονός αυτό δεν υποβιβάζει την αξία της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς στοχεύει στην παρουσίαση μίας ολοκληρωτικής εικόνας σχετικά με την

πορεία της ελληνικής ανταγωνιστικότητας και των κινήσεων που πρέπει να λάβουν χώρα.

Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ακόλουθη. Στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφονται στοιχεία που αφορούν την οικονομία της Ελλάδας, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας σε θέματα που αφορούν την ανάπτυξη, τον πληθωρισμό και τα επιτόκια της χώρας. Το δεύτερο κεφάλαιο περιγράφει εξελίξεις σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να υπάρχει μία συνολική εικόνα της κατάστασης που επικρατεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει την προσοχή του σε παλαιότερες έρευνες που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, αναφέροντας τα κυριότερα ευρήματά τους. Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει δράσεις που απαιτούνται από την Ελλάδα ώστε να βελτιωθεί η τρέχουσα κατάσταση ενώ η πτυχιακή εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των κυριότερων συμπερασμάτων από την βιβλιογραφική επισκόπηση.

Κεφάλαιο Πρώτο

Η ελληνική οικονομία

1.1 Εισαγωγή

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε την πορεία της Ελληνικής οικονομίας, ώστε να γνωρίζουμε συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη που αφορούν κατά κύριο λόγο τον πληθωρισμό της χώρας, τα επιτόκια καθώς επίσης και τους ρυθμούς ανάπτυξης. Σχετική αναφορά γίνεται και στα ελλείμματα που παρουσιάζονται στο εμπορικό ισοζύγιο, καθώς αυτά μαρτυρούν την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος. Στον παρακάτω πίνακα δίνεται μία πρώτη εικόνα της Ελληνικής Οικονομίας μέσα από τα σημαντικότερα μεγέθη της. Καθώς δεν είναι δυνατόν να εξεταστούν όλα τα παρακάτω στοιχεία, στις παρακάτω ενότητες εστιάζουμε το ενδιαφέρον μας σε κάποια από αυτά. Αξίζει να αναφέρουμε πως τα στοιχεία του 2006 αποτελούν προβλέψεις, ενώ όπως βλέπουμε όλοι οι δείκτες είναι πολύ πιο βελτιωμένοι το 2004 από ότι το 2005, γεγονός που οφείλεται στην μετά των Ολυμπιακών Αγώνων δραστηριότητα.

Πίνακας 1: Βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας

	2004	2005	2006
1. Ιδιωτική κατανάλωση	4,4	3,2	3,2
2. Δημόσια κατανάλωση	3,9	2,5	1,2
3. Επενδύσεις	5,7	1,0	5,4
4. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	11,5	5,0	6,8
5. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	9,3	0,7	4,9
6. ΑΕΠ	4,7	3,6	3,8
7. Αποπληθμιστής ιδιωτικής κατανάλωσης	2,9	3,5	3,2
8. Πραγματικός μέσος μισθός	3,3	2,0	1,7
9. Ποσοστό ανεργίας (εθνικολογιστική βάση)	11,0	10,4	9,8

Πηγή : ΕΣΥΕ, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (σε σταθερές τιμές 95 για τα μεγέθη 1-6 και 8)

1.2 Οικονομικά μεγέθη της Ελλάδος

Ρυθμός ανάπτυξης 2003

Το 2003, η οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα ήταν ιδιαίτερα έντονη και ο ρυθμός ανάπτυξης έφτασε το 4,7%, υπερβαίνοντας αρκετά το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Η συμβολή της συνολικής εγχώριας ζήτησης στην άνοδο του ΑΕΠ,

ήταν 5,8 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών είχε αρνητική συμβολή 1,3 εκατοστιαίων μονάδων. Η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις, διατηρήθηκαν σε υψηλά επίπεδα και συνέβαλαν περισσότερο από 6,2% στην αύξηση του ΑΕΠ. Υψηλές ήταν και οι δημόσιες επενδύσεις που συνδέονταν με τις εισροές από την ΕΕ. Οι πόροι του ταμείου συνοχής και η επιτάχυνση της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς αγώνες συνοδεύτηκε από ισχυρές ιδιωτικές επενδύσεις.

Πληθωρισμός 2003

Ο πληθωρισμός συνέχισε να είναι υψηλότερος από το μέσο όρο της ΕΕ. Ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης αυξήθηκε κατά 3,4% το 2003 και ο μέσος εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε επίσης κατά 3,4%, υπερβαίνοντας κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Αυτή η αύξηση του πληθωρισμού μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στην ισχυρότερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας (αποτέλεσμα Ballassa-Samuelson).

Εξελίξεις στην απασχόληση 2003

Οι εξελίξεις στην αγοράς εργασίας ήταν μάλλον θετικές. Η συνολική απασχόληση το 2003 αυξήθηκε κατά 1,3%, λόγω της αυξημένης ζήτησης εργασίας για τα ολυμπιακά έργα και, κατά συνέπεια, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 10,4% του εργατικού δυναμικού από 10,9% το 2002 (εθνικολογιστικά στοιχεία σύμφωνα με τη νέα έρευνα εργατικού δυναμικού).

Ρυθμός Ανάπτυξης 2004

Αναφορικά με το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, ενώ και για το έτος 2004 παρουσιάζει ρυθμούς ανόδου υψηλότερους του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ, έχει σημειώσει μείωση σε σχέση με το 2003 όπου ήταν 4,5%. Ο σχετικός περιορισμός του ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ οφείλεται κατά κύριο λόγο στον περιορισμό της κατασκευαστικής δραστηριότητας λόγω της λήξης των Ολυμπιακών έργων. Οι κύριοι λόγοι για την ανοδική πάντως πορεία του ΑΕΠ σε σχέση με την ζώνη του ευρώ είναι ότι αυξάνεται το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα, ότι η καταναλωτική πίστη συνεχώς ανεβαίνει και ότι η αξία των περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών τα τελευταία χρόνια μεγαλώνει διαρκώς.

Αξίζει να αναφέρουμε πως διαμορφώθηκε κατά το έτος το 2004 στο 4,2%. Η συμβολή των επενδύσεων έφτασε το 1,3% στην αύξηση του ΑΕΠ, σημειώνοντας αύξηση της τάξεως του 4,9% από το 2003. Αναφορικά με την ιδιωτική κατανάλωση, τα στοιχεία δείχνουν πως αυτή παρέμεινε υψηλή το 2004 στο 3,3%, χαμηλότερη όμως από το 4% του 2003. Οι αγορές επιβατικών αυτοκινήτων αυξήθηκαν κατά 15,7% και τα δάνεια προς τα νοικοκυριά συνέχισαν να αυξάνουν με υψηλό ρυθμό που έφθασε το 28,5%.

Πληθωρισμός 2004

Οι εξελίξεις στην ελληνική οικονομία κατά το έτος 2004 εμφανίζονται θετικές ενώ υπάρχουν και κάποια στοιχεία έντονου προβληματισμού.¹ Ο πληθωρισμός το 2004 σημειώνει αυξητικές τάσεις, οι οποίες είχαν μάλιστα ξεκινήσει από τα μέσα του 2003. Ειδικότερα, αναφορικά με τον πυρήνα του πληθωρισμού, δηλαδή τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής, αυτός ήταν της τάξεως του 3,7% το τρίτο τρίμηνο του 2004. Αξίζει να σημειωθεί πως το δεύτερο τρίμηνο του 2003 ήταν 2,8%, επαληθεύοντας με αυτόν τον τρόπο την τάση αύξησης που παρουσιάζει. Οι λόγοι για την αύξηση του πυρήνα του πληθωρισμού αναφέρονται κυρίως σε μακροοικονομικούς παράγοντες. Αυτό σημαίνει πως η ζήτηση που υπάρχει για κάποια αγαθά σε συνάρτηση με το κόστος παραγωγής δημιουργεί σημαντικά προβλήματα. Ταυτόχρονα, πολλοί είναι οι κλάδοι οι οποίοι δεν λειτουργούν αποτελεσματικά και δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες ανταγωνισμού.

Το μέσο ποσοστό πληθωρισμού (σύμφωνα με τον εναρμονισμένο Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ήταν 3,0% το 2004, παραμένοντας υψηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης και αντανακλώντας την ύπαρξη ισχυρής εγχώριας ζήτησης και θετικού παραγωγικού κενού καθώς και τις υψηλότερες τιμές ενέργειας. Η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και Ευρωζώνης μειώθηκε στις 0,9 ποσοστιαίες μονάδες από 1,3 το 2003 και 1,6 σε 2002.

Εξελίξεις στην απασχόληση 2004

Θετικές είναι οι εξελίξεις και στον τομέα της απασχόλησης, η οποία συνεχίζει να αυξάνεται από το 2003. Δυστυχώς όμως το επίπεδο της ανεργίας συνεχίζει να είναι υψηλό σε σχέση με το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Όσο αφορά τις

---

¹ Η Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2004, 19-10-2004

προοπτικές για τα επόμενα έτη αυτές παρουσιάζονται σχετικά αισιόδοξες, απαιτείται όμως ιδιαίτερη προσοχή στις διάφορες οικονομικές πολιτικές, όπως δηλώνει και ο πρόεδρος της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Η συνολική απασχόληση (σύμφωνα με την νέα έρευνα εργατικού δυναμικού βασισμένη σε ένα νέο δείγμα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001), αυξήθηκε το 2004 κατά 2,8%, όμως η μεγαλύτερη αύξηση που σημείωσε το εργατικό δυναμικό (3,6%) είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό ανεργίας να αυξηθεί στο 11%.

Ρυθμοί Ανάπτυξης 2005

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 2005 η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε μεν, αλλά λιγότερο απ' ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Η αναμενόμενη αυτή εξέλιξη ήταν αποτέλεσμα της υποχώρησης του ρυθμού των επενδύσεων που συνδέονταν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, της επιβράδυνσης του υψηλού, πάντως, ρυθμού ανόδου των ναυτιλιακών εισπράξεων από τις αρχές του 2005 και της σημαντικής ανόδου της διεθνούς τιμής του πετρελαίου. Σε κάθε περίπτωση και παρά την επιβράδυνση, η ελληνική οικονομία, λόγω και της μακροοικονομικής σταθερότητας με τη συμμετοχή στη ζώνη του ευρώ, εμφανίστηκε το 2005 αρκετά ανθεκτική στις δυσμενείς επιδράσεις και διαταραχές, εμφανίζοντας έναν από τους ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, όπου ο αντίστοιχος μέσος όρος εκτιμάται μόλις σε 1,3%.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας το 2005 ανήλθε περίπου στο 3,6%. Η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε αύξηση σχεδόν της τάξεως του 3,2% και η δημόσια κατά 2,5%, ενώ το σύνολο των επενδύσεων κατά 1%. Ειδικότερα, οι ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 5,2% έναντι 5,1% το 2004, ενώ οι επενδύσεις της γενικής κυβέρνησης μειώθηκαν κατά 21,9%. Οι εκτός κατοικιών ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 7% έναντι 6,8% το 2004. Έτσι η συμβολή της εγχώριας ζήτησης στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν περίπου στο 3% από 5,1% το 2004.

Πληθωρισμός 2005

Ο πληθωρισμός, παρά τη σημαντική άνοδο της τιμής του πετρελαίου και την πρόσφατη αύξηση του συντελεστή του ΦΠΑ, παραμένει σε χαμηλά επίπεδα

διατηρώντας έτσι ικανοποιητική την πραγματική αγοραστική δύναμη των μισθωτών και γενικότερα των νοικοκυριών.

Ειδικότερα, παρά την ταχύτερη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, την έντονη καταναλωτική ζήτηση και τη σημαντικότερη άνοδο της τιμής του πετρελαίου κατά 60% από τις αρχές του χρόνου, ο πληθωρισμός διατηρείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα της τάξης του 3,5% κατά μέσο όρο την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου έναντι 2,1% της ευρωζώνης. Ο πυρήνας του πληθωρισμού εκτός καυσίμων και οπωροκηπευτικών σημείωσε επιβράδυνση στο 2,8% το Σεπτέμβριο από 3,3% τον ίδιο μήνα του 2004, συμβάλλοντας έτσι στη συγκράτηση των τιμών, ενώ και οι τιμές των ειδών διατροφής σημείωσαν ο-ριακή αύξηση την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου μόλις 0,2%, έναντι 0,5% το 2004 και 5% το 2003.

Εξελίξεις στην απασχόληση 2005

Στην αγορά εργασίας η συνολική απασχόληση αυξήθηκε το α΄ εξάμηνο κατά 1,5% και οι απασχο-λούμενοι μισθωτοί κατά 1,9%, με αποτέλεσμα την υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας το β΄ τρίμηνο του 2005 στο 9,6% από 10,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2004.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ξεκινώντας την ανάλυσή μας, θεωρείται σκόπιμο να δώσουμε ένα ορισμό για το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών ώστε να γίνει αντιληπτό το θέμα που εξετάζετε. Το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών συνίσταται από το άθροισμα του εμπορικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου αδήλων πόρων. Το εμπορικό ισοζύγιο παρακολουθεί τα μεγέθη των εισαγωγών και εξαγωγών των αγαθών και υπηρεσιών. Το ισοζύγιο αδήλων απεικονίζει τους άδηλους πόρους και τις άδηλες πληρωμές. Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε πως πρόσφατα το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών περιλαμβάνει και το ισοζύγιο τρεχουσών μεταβιβάσεων.

Το έτος 2005 το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδας ακολούθησε παρόμοια με τα προηγούμενα έτη πορεία, σημειώντας δηλαδή διεύρυνση του ελλείματός του κατά 2.032 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το 2004 και διαμορφώθηκε σε 7.537 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην αύξηση του

ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, δηλαδή αύξηση των εισαγωγών έναντι των εισαγωγών καθώς επίσης και στη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως σημαντικό μέρος του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου οφείλεται στην αύξηση των τιμών των καυσίμων όπου οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 862 εκατ. ευρώ, ενώ το ισοζύγιο των πλοίων εμφάνισε έλλειμμα 310 εκατ. ευρώ, έναντι πλεονάσματος 526 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Το φαινόμενο που έχει παρουσιαστεί στην Ελλάδα από την εποχή που εντάχθηκε στην ζώνη του ευρώ είναι μία σημαντική διεύρυνση των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τα οποία, όμως χρηματοδοτούνται εύκολα μέσω αντίστοιχων πλεονασμάτων (δανεισμού) στο ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Οι λόγοι για τους οποίους το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, δηλαδή το ισοζύγιο το εμπορικό και των αδήλων πόρων παρουσιάζει ελλείμματα συνίσταται στην μειωμένη ανταγωνιστικότητα της χώρας, γεγονός που δεν επιτρέπει μεγάλο όγκο εξαγωγών ενώ ταυτόχρονα η χώρα μας έχει ανάγκη από εισαγωγές. Ειδικότερα, στοιχεία που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας αναφέρουν ότι²:

- ✓ Η ελληνική οικονομία διολίσθησε (κατά την τελευταία τριετία) από την 31η στην 37η θέση των 103 χωρών που αξιολογούνται, σύμφωνα με τις ετήσιες συγκριτικές εκθέσεις για την ανταγωνιστικότητα που καταρτίζονται από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ.
- ✓ Μόλις το 10% % (26 σε σύνολο 260) των παραγόμενων ελληνικών (βιομηχανικών και γεωργικών) προϊόντων είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές σύμφωνα με τη μελέτη του Κέντρου Προγραμματισμού και Ερευνών (ΚΕΠΕ).
- ✓ Μόλις το 21% των ελληνικών επιχειρήσεων μπορούν να χαρακτηριστούν διεθνώς ανταγωνιστικές σύμφωνα με έρευνα της KANTOR.

Σήμερα, οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις, οι οποίες προέρχονται κατά κύριο λόγο από την παγκοσμιοποιημένη αγορά. Οι ανταγωνιστές δεν βρίσκονται στα στενά σύνορα της χώρας αλλά επεκτείνονται σε ευρύ επίπεδο, με αποτέλεσμα να απαιτείται σημαντική προσοχή και μελέτη από τις

---

² Σιούφας Δ., Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα σήμερα, 21-10-2004

ελληνικές εταιρείες³. Οι προκλήσεις που εμφανίζονται σχετίζονται αρχικά με το μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων. Επειδή σε γενικές γραμμές πρόκειται για μικρές εταιρείες που λειτουργούν τοπικά και δεν έχουν ιδιαίτερες δυνατότητες ανάπτυξης του μεγέθους τους, είναι πολύ δύσκολο να ανταγωνιστούν πραγματικά μεγάλες εταιρείες της Ευρώπης.

Επιπλέον, οι ελληνικές επιχειρήσεις στερούνται σημαντικά των ευρωπαϊών ανταγωνιστών τους όσο αφορά τα πρότυπα διοίκησης και το μάντζμεντ. Βέβαια, η κατάσταση αυτή δεν είναι γενική και βρίσκεται σε ορισμένους κλάδους και δεν ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις. Μία πολύ σημαντική αδυναμία των ελληνικών επιχειρήσεων εντοπίζεται στην τεχνολογία και καινοτομία. Οι ελληνικές επιχειρήσεις δε δαπανούν μεγάλα ποσά σε έρευνα με αποτέλεσμα να υστερούν στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Χαρακτηριστική είναι, επίσης, η υστέρηση πολλών ελληνικών προϊόντων σε θέματα ποιότητας σχεδιασμού, συσκευασίας και μάρκετινγκ. Ιδιαίτερα έντονη είναι η έλλειψη επώνυμων προϊόντων καθώς και η σχετική αδυναμία αξιοποίησης ορισμένων παραδοσιακών χαρακτηριστικών της χώρας μας, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή σταθερού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για πολλές επιχειρήσεις.

Είναι γνωστό πως από την στιγμή που η χώρα μας εντάχθηκε στην Νομισματική Ένωση δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει εργαλεία που σχετίζονται με την νομισματική ή συναλλαγματική πολιτική. Το μοναδικό εργαλείο που διαθέτει για να διορθώσει τυχόν προβλήματα σχετίζεται με την δημοσιονομική πολιτική. Καθώς όμως αναφέραμε πως το βασικό πρόβλημα της χώρας μας εντοπίζεται στην μειωμένη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, θεωρούμε πως ο βέλτιστος τρόπος επίλυσης του προβλήματος είναι η λήψη μέτρων για την εισαγωγή καινοτόμων τρόπων οργάνωσης, παραγωγής και λειτουργίας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Στις παραπάνω ενότητες περιγράψαμε τους λόγους για τους οποίους υπάρχει ένα συνεχές διευρυμένο έλλειμμα στο ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών στην χώρα μας. Το γεγονός ότι η Ελλάδα έγινε μέλος της Νομισματικής Ένωσης ευνόησε από τη μία πλευρά τη χώρα λόγω εξαφάνισης των κινδύνων από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, από την άλλη όμως πλευρά

---

³ www.hirc.gr/services/newsletter/inn7/main.htm

δημιούργησε μεγάλη διαφάνεια στις τιμές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γεγονός που σημαίνει πως οι καταναλωτές είναι σε θέση να βρίσκουν τα προϊόντα τους στην ποιότητα που τα επιθυμούν και σε πραγματικά χαμηλές τιμές. Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της χώρας μπορεί να αντιμετωπιστεί με διάφορα μέτρα που σχετίζονται με τα εξής:

Όπως αναφέραμε παραπάνω, οι διάφορες έρευνες δείχνουν πως η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν βρίσκεται σε θετικό σημείο την παρούσα περίοδο. Από εκεί και πέρα λόγω των αλλαγών που προβλέπονται σε παράγοντες που σχετίζονται άμεσα με την επιχειρηματικότητα, οι προβλέψεις για το μέλλον είναι ευσίωνες. Ειδικότερα⁴:

- ✓ Σημαντικός παράγοντας για τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας είναι η ευκολία πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Αυτό σημαίνει πως το κράτος θα πρέπει να δημιουργήσει οδούς που να βοηθούν τους έλληνες επιχειρηματίες να αντλήσουν κεφάλαια για επεκτάσεις και βελτιώσεις.
- ✓ Η δημιουργία ενός ευέλικτου, δίκαιου, απλού στην εφαρμογή, εναρμονισμένου με το διεθνές περιβάλλον, φορολογικού συστήματος αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.
- ✓ Η δημιουργία ανεξάρτητων ρυθμιστικών Αρχών για θέματα ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, ανταγωνισμού, κεφαλαιαγοράς, συντελεί σε ένα σύστημα πιο δίκαιο και πιο διαφανές για τις μικρές επιχειρήσεις. Η Ελλάδα είναι η χώρα της Ευρώπης με το υψηλότερο ποσοστό των δημοσίων έργων που γίνεται με διαγωνισμούς με ανοιχτές διαδικασίες.
- ✓ Για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας σημαντικός παράγοντας είναι η εκπαίδευση των νέων σε νέα δεδομένα. Στην Ελλάδα ήδη λειτουργούν πιλοτικά προγράμματα, όπου οι φοιτητές μοιράζονται τον χρόνο τους μεταξύ θεωρητικών μαθημάτων και διεύθυνσης μιας εικονικής επιχείρησης. Επίσης, έχει δημιουργηθεί μάθημα για την επιχειρηματικότητα, που σήμερα λειτουργεί πιλοτικά, αλλά σύντομα θα καθιερωθεί σε όλα τα γυμνάσια της χώρας. Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς δημιουργεί 20 κόμβους επιχειρηματικότητας, Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας, ενώ απονέμει και βραβεία επιχειρηματικότητας σε σχολεία και πανεπιστήμια. Υπάρχουν προγράμματα πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών τους καλοκαιρινούς μήνες, δημιουργήθηκαν

---

⁴ Χαρδούβελης Γκίκας, «Η ελληνική Επιχειρηματικότητα», Τάσεις, 1-02-2004

κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού των νέων, γραφεία σύνδεσης με την αγορά.

- ✓ Η έρευνα και η ανάπτυξη είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας.
- ✓ Η τεχνολογία και η πληροφορία είναι δύο τομείς που η Ελλάδα άργησε να ξεκινήσει τις επενδύσεις. Όμως, γίνονται σημαντικές προσπάθειες για τη βελτίωση της κατάστασης αυτής. Η χρήση του Διαδικτύου στον γενικό πληθυσμό, για παράδειγμα, από 12% το 2001, ανήλθε στο 18% το 2002 και βρίσκεται στο 28% σήμερα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως οι προοπτικές για τη χώρα μας όσο αφορά την επιχειρηματικότητα και ανταγωνιστικότητα είναι αρκετά θετικές. Απαιτείται όμως μεγάλη κινητικότητα τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί και μέσα από διορθωτικές ενέργειες που ήδη λαμβάνουν χώρα, θα είναι σε θέση να βελτιώσει τόσο την επιχειρηματικότητά της όσο και την ανταγωνιστικότητά της στη νέα ενιαία Ευρώπη.

Πέρα όμως από τις αλλαγές που εξαρτώνται από τρίτους, οι έλληνες επιχειρηματίες θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη τους τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να διοικούν τις εταιρείες τους. Η διοίκηση των ανθρωπίνων πόρων, μάρκετινγκ, χρηματοοικονομικών και παραγωγής καθώς επίσης και η χρήση της τεχνολογίας και πληροφορικής είναι μερικά ζητήματα καίριας σημασίας για την επιτυχία μίας εταιρείας. Αξίζει να αναφέρουμε πως τα στοιχεία αυτά μελετώνται από παγκόσμιους οργανισμούς όταν πραγματοποιείται η αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας της εκάστοτε χώρας. Επιτυγχάνοντας βελτιώσεις στους τομείς αυτούς, θεωρούμε πως θα αυξηθούν οι εξαγωγές της χώρας ενώ ταυτόχρονα θα υπάρξει μείωση των εισαγωγών. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί και τον μόνο τρόπο εξάλειψης των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Προκλήσεις εξωτερικού περιβάλλοντος

2.1 Εισαγωγή

Οι εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην οικονομία της Ελλάδος επηρεάζονται κατά πολύ και από το παγκόσμιο οικονομικό κλίμα που επικρατεί. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τις τάσεις που υπάρχουν στις μεγάλες οικονομίες του εξωτερικού, οι οποίες επηρεάζουν το γενικό οικονομικό κλίμα που επικρατεί. Στο παρόν κεφάλαιο θα επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας σε διεθνείς αλλά και ευρωπαϊκές εξελίξεις, ώστε να είμαστε σε θέση να αντιληφθούμε το γενικότερο κλίμα που επικρατεί στο παγκόσμιο οικονομικό προσκήνιο.

2.2 Διεθνείς εξελίξεις

Το γενικό χαρακτηριστικό του παγκόσμιου περιβάλλοντος αποτελεί η ύπαρξη μεγάλης αβεβαιότητας στην πλειοψηφία των θεμάτων που αφορούν τις οικονομίες, τα κράτη και τους ίδιους τους πωλήτες. Έτσι, αβέβαιη είναι η σχέση μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής όπως επίσης αβέβαιη κρίνεται και η επιτυχία του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος, ύστερα από την νέα διεύρυνση.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή Ελλάδος, οι συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία έχουν βελτιωθεί περαιτέρω το 2004, με ταυτόχρονη επιτάχυνση της οικονομικής ανόδου σε όλες τις μεγάλες οικονομίες, παρά την ύπαρξη σημαντικών γεωπολιτικών και οικονομικών αβεβαιοτήτων. Στη ζώνη του ευρώ η οικονομική ανάκαμψη συνεχίζεται. Ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ υπερέβη τους τελευταίους μήνες του 2004 το 2% υπό την επίδραση της αύξησης της τιμής του πετρελαίου.

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα ανέκαμψε σημαντικά το 2003, ιδίως το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Σε όλες σχεδόν τις χώρες οι ρυθμοί ανάπτυξης επιταχύνθηκαν, ενώ παράλληλα αυξήθηκε ταχύτερα ο όγκος του παγκόσμιου εμπορίου. Οι πληθωριστικές πιέσεις παρέμειναν γενικά ασθενείς, παρά τις κατά διαστήματα εξάρσεις της τιμής του αργού πετρελαίου και την ανάκαμψη των τιμών

άλλων πρώτων υλών. Ιδιαίτερα σημαντική ανάκαμψη παρατηρήθηκε στην οικονομία των ΗΠΑ και τις οικονομίες της Ασίας. Στη ζώνη του ευρώ, αντίθετα, η ανάπτυξη ήταν υποτονική και ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ ήταν μόλις 0,4% το 2003.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπει ότι ο ρυθμός ανόδου του παγκόσμιου ΑΕΠ θα φτάσει γύρω στο 4,5%. Εξάλλου, ο ρυθμός ανόδου του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών επιταχύνθηκε κατά το 2004 και έφτασε σχεδόν το 7%. Παρά την επιτάχυνση της ανάκαμψης, ο πληθωρισμός στις προηγμένες οικονομίες παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος το 2004, με μικρές μόνο υποχωρήσεις. Σε αντίθεση με ότι συνέβαινε κατά την προηγούμενη τριετία, οι κίνδυνοι για εξελίξεις δυσμενέστερες από τις προβλεπόμενες έχουν κατά γενική εκτίμηση υποχωρήσει αρκετά.

Αξίζει να αναφέρουμε πως σε παγκόσμιο επίπεδο ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά το έτος 2004 ήταν ο μεγαλύτερος τα τελευταία τριάντα χρόνια (5%), γεγονός που μαρτυρά σημαντικές εξελίξεις και θετικό κλίμα. Το 2005 ο ρυθμός ανάπτυξης παρέμεινε σχεδόν σταθερός καθώς υπήρξε επιβράδυνση στις ΗΠΑ (από 4,3% φέτος σε 3,5%), Ιαπωνία (από 4,4% σε 2,3%) και Κίνα (από 9% σε 7,5%), ενώ για την Ευρωζώνη υπήρξε σταθεροποίηση της ανάπτυξης (2%).

Η ισχυρή ανάπτυξη του 2004 προκλήθηκε από μία προφανώς πληθωριστική επεκτατική πολιτική, η οποία, αντί να συμβάλλει στην εξισορρόπηση των διεθνών οικονομικών ανισορροπιών, προκάλεσε την περαιτέρω διόγκωση και εκτροπή τους. Ο νομισματικός και πιστωτικός πληθωρισμός δεν εκφράζεται τόσο σε επίπεδο αγαθών με άνοδο των τιμών επειδή η παγκόσμια πλεονάζουσα παραγωγική ισχύς και ο εντονότατος διεθνής ανταγωνισμός (κυρίως από Ασία και Κίνα) δεν το επιτρέπουν ακόμη.

Είναι, όμως, ήδη έκδηλος στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων, αφού μετά τη μερική διάρρηξη της φούσκας των μετοχών το 2000, τροφοδοτήθηκε και ενισχύθηκε η φούσκα των ακινήτων, των ομολόγων, των παραγώγων και του δολαρίου (μέχρι αρχές 2002), ενώ ανέκαμψε εκ νέου την τελευταία διετία η φούσκα των μετοχών: Οι τιμές των ακινήτων στις ΗΠΑ έτρεχαν ετησίως με 13% το γ' τρίμηνο του 2004, ενώ ο δείκτης μετοχών της παγκόσμιας αγοράς Dow Jones World Stock σημείωνε 17% άνοδο τον Δεκέμβριο 2004 σε ετήσια βάση. Χάρη στα αρνητικά πραγματικά επιτόκια, η κερδοσκοπία (carry trade) συνεχίζεται και στην

αγορά των ομολόγων: Την τελευταία 4ετία τα 10ετή και τα 30ετή αμερικανικά κρατικά ομόλογα γνώρισαν αύξηση τιμών 22% περίπου. Στην άνοδο αυτή συνέβαλαν και οι ανησυχίες για επικείμενη ύφεση που απομάκρυναν τον πληθωριστικό κίνδυνο. Στο μεταξύ, όμως, το πετρέλαιο ανατιμήθηκε με ταχείς ρυθμούς (από 12 δολ. το '99 σε 30 δολ. στα τέλη 2003 και 42 δολ. στα τέλη 2004), ο δείκτης εμπορευμάτων αυξήθηκε 57% την τελευταία διετία και το δολάριο υποτιμήθηκε αναλόγως (-22% από το κορυφαίο σημείο των αρχών του 2002), πυροδοτώντας νέο κύμα πληθωριστικών πιέσεων που βαθμιαία περνούν στον τιμάρημο.

Με τα επιτόκια σήμερα στο 2% και τον αμερικανικό πληθωρισμό στο 2,5-3% αλλά αυξανόμενο, είναι λογικό μέσα στη προσεχή διετία να αναμένεται τουλάχιστον μία άνοδος κατά 200 μονάδες βάσης των επιτοκίων. Πολύ περισσότερο, εάν οι τιμές του πετρελαίου και των εμπορευμάτων συνεχίσουν να έχουν αυξητική τάση, όπως είναι το πιο πιθανόν εξαιτίας της σταθερά αυξανόμενης ζήτησης από Κίνα-Ασία.

Τα τελευταία 50 χρόνια, οπότεδήποτε το Fed αύξησε τα επιτόκια κατά 200 μονάδες βάσης ή περισσότερο, είχαμε ως αποτέλεσμα μία οικονομική ύφεση (βλ. 1957-58, 1960-61, 1969-70, 1974-75, 1980-82, 1990-91) στο 75% των περιπτώσεων ή 6 στις 8 φορές. Οι μόνες εξαιρέσεις ήταν (α) στα μέσα της δεκαετίας του '60 όταν ο πόλεμος του Βιετνάμ και τα κοινωνικά προγράμματα προκάλεσαν μία έκρηξη δαπανών και (β) την περίοδο 1994-95 όταν η οικονομία δίστασε αλλά τελικά επανήλθε σε ανάπτυξη λόγω του μπουμ των τεχνολογικών μετοχών.

Από την άλλη πλευρά, το 1999, ένα νομισματικό σφίξιμο 150 μονάδων βάσης ήταν αρκετό για να προκαλέσει ύφεση, καθώς η χρηματιστηριακή φούσκα του Internet ήταν έτοιμη να σκάσει.

Παρομοίως, όλες οι προηγούμενες αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου οδήγησαν χωρίς εξαίρεση σε οικονομική ύφεση, από τα μέσα της δεκαετίας του '70, τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα τέλη της δεκαετίας του '80, καθώς και το 2000. Στον τρέχοντα κύκλο ανόδου, η τιμή του αργού αυξήθηκε από 12 δολ. το 1998-99 σε πάνω από 40 δολ. σήμερα, μία αύξηση συγκρίσιμη με τη σωρευτική επίδραση των πετρελαϊκών σοκ της δεκαετίας του '70.

Συνεπώς, εάν η ιστορία αποτελεί οδηγό για το μέλλον, είναι σχεδόν βέβαιο πως πρόκειται να έχουμε μία ύφεση εντός της προσεχούς διετίας, αν και δεν αποκλείεται αυτή να εκδηλωθεί το 2006-2007, καθώς ακολουθεί συνήθως με υστέρηση 2-3 ετών την έναρξη εφαρμογής περιοριστικής νομισματικής πολιτικής.

Η κάμψη του δολλαρίου σηματοδοτεί μία εποχή κρίσης για το διεθνές νομισματικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα, αφού απομυθοποιεί την ισχύ της αμερικανικής οικονομίας και διαταράσσει την ομαλή λειτουργία των αγορών και οικονομιών. Ο διά της δολλαριακής υποτίμησης πληθωρισμός της αμερικανικής οικονομίας (και της ασιατικής στον βαθμό που οι κεντρικές τράπεζες της περιοχής στηρίζουν το δολλάριο με αγορές αμερικανικών τίτλων) αποδεικνύει πόσο υπερχρεωμένη και ευάλωτη είναι αυτή στο ενδεχόμενο μιας σοβαρής ύφεσης και πόσο εξαρτημένη είναι από τη συντήρηση της πιστωτικής φούσκας επί της οποίας στήριξε την ανάπτυξή της. Με την υποτίμηση του δολλαρίου οι ΗΠΑ ασκούν ουσιαστικά μία επιθετική προστατευτική πολιτική, αλλάζοντας το επίπεδο των σχετικών τιμών που επικρατεί στις διεθνείς συναλλαγές και εξάγοντας - αν και με ανομοιογενή και ανισομερή τρόπο- σημαντικό μέρος των προβλημάτων τους στον υπόλοιπο κόσμο.

2.3 Ευρωπαϊκή Ένωση

Ενώ το γενικό επιχειρηματικό και οικονομικό κλίμα σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο παρουσιάζεται ιδιαίτερα ευνοϊκό, σημαντικές είναι οι επιπτώσεις στη χώρα μας και από την νέα διεύρυνση του πραγματοποιήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση . Ειδικότερα, η διεύρυνση πρόκειται να επηρεάσει σημαντικά τα οικονομικά δρώμενα στην Ελλάδα, καθώς μεγάλο αντίκτυπο θα έχει στις εμπορικές συναλλαγές αλλά και στο μέγεθος των πόρων που λαμβάνει από την ΕΕ. Ακόμα, καθώς η αύξηση στο ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ οφείλεται κατά πολύ και στα έργα που πραγματοποιούνται μέσα από χρηματοδοτήσεις του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου, αναμένεται να υπάρξει και εδώ κάποιο πρόβλημα καθώς οι εισροές κεφαλαίων θα περιοριστούν.

Οι εξαγωγές της Ελλάδας καλύπτουν περίπου το 1/3 των δαπανών για τις εισαγωγές. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πάνω από το 80% των πόρων που εισρέουν στη χώρα από τα προγράμματα

στήριξης επιστρέφουν στην ΕΕ υπό μορφή εισαγωγών και πάνω από το 50% διατίθενται σε οδικά έργα. Επιπλέον δεν έχουν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες που θα οδηγούσαν στην προσέλκυση αξιόλογων άμεσων ξένων επενδύσεων στους τομείς παραγωγής διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών, με αποτέλεσμα οι επενδύσεις αυτές να αποτελούν κλάσμα μόνο εκείνων σε άλλες χώρες της ΕΕ.

Παρά λοιπόν τη μείωσή του από 6,2% το 2001 και 6,8% το 2000, το έλλειμμα στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών της Ελλάδας, στο 6,1% το 2002, είναι ακόμη πολύ μεγάλο, με κύρια αιτία τον περιορισμένο εξαγωγικό προσανατολισμό της ελληνικής παραγωγής.⁵

Τα προϊόντα που θεωρούνται σχετικά μειωμένης δυναμικότητας σε σχέση με εκείνα της υψηλής τεχνολογίας καλύπτουν ακόμη υψηλό ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών (τα αγροτικά π.χ. 30% και τα έτοιμα ενδύματα 11%), ενώ ολιγάριθμοι μόνο κλάδοι παράγουν δυναμικά εξαγωγικά προϊόντα, δηλαδή εκείνα που χαρακτηρίζονται από υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης.

Επιπλέον, στις εξαγωγές προϊόντων χαμηλής και μέσης τεχνολογίας η Ελλάδα θα αντιμετωπίσει οξύτερο ανταγωνισμό από τις υπό ένταξη χώρες και έχει ήδη την πικρή εμπειρία της «αποδημίας» πολλών επιχειρήσεων προς αυτές, ενώ η άνοδος του πληθωρισμού τα τελευταία δύο χρόνια στο 3,4%, διπλάσιο σχεδόν του μέσου κοινοτικού ποσοστού, θα επιδράσει αρνητικά στις εξαγωγές. Στην προσπάθειά τους να αποφύγουν τη συρρίκνωση και τη χρεοκοπία, πολλές επιχειρήσεις καταφεύγουν στην ανασφάλιστη εργασία Ελλήνων και αλλοδαπών. Υπάρχουν λοιπόν πολλά προβλήματα που πρέπει ακόμη να αντιμετωπιστούν, παρά τον υψηλό αναπτυξιακό ρυθμό, 3,8% τον χρόνο, από το 1998.

Από την άλλη πλευρά, οι θετικοί παράγοντες και οι δυνατότητες να ξεπεραστούν οι δυσκολίες είναι σημαντικές. Εκτιμάται ότι η διεύρυνση θα συμβάλλει στην αύξηση του κοινοτικού ΑΕΠ κατά 0,7% περίπου, ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης αγοράς αγαθών και παραγωγικών συντελεστών (αυξάνοντας επίσης τις μεταβιβάσεις στην ΕΕ κατά 10%)⁶.

Στην Ελλάδα, που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική σταθερότητα στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Ευρώπης και της Εγγύς

---

⁵ Έκθεση Διοικητή της Ελλάδος, 2002

⁶ www.europa.eu.int, 2.11.2003

Ανατολής, οι βελτιώσεις στην παραγωγική υποδομή από τα έργα των τελευταίων ετών έχουν ενισχύσει την παραγωγική της δυναμικότητα. Υπάρχει λοιπόν ευνοϊκό κλίμα για τη διείσδυση των ελληνικών (όπως ήδη γίνεται, με joint ventures, τη δημιουργία θυγατρικών επιχειρήσεων, τη λειτουργία τραπεζικών καταστημάτων και την επέκταση αλυσίδων υπεραγοράς).

Κεφάλαιο Τρίτο

Η Ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας

3.1 Εισαγωγή

Η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας αποτελεί το βασικό ενδιαφέρον της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Έχοντας εξετάσει τις οικονομικές εξελίξεις της χώρας αλλά και τα δρώμενα σε παγκόσμιο επίπεδο, είμαστε πλέον σε θέση να δούμε πως η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπίσει τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται αλλά και τις απειλές που γίνονται ολοένα και περισσότερες. Αξίζει να αναφέρουμε πως σε αυτό το κεφάλαιο η πλειοψηφία των στοιχείων αφορούν την τελευταία έρευνα που έγινε για την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας το 2005. Καθώς η ανταγωνιστικότητα συνδέεται άμεσα με την επιχειρηματικότητα, το πρώτο τμήμα του κεφαλαίου επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην ελληνική επιχειρηματικότητα.

3.2 Ελληνική Επιχειρηματικότητα 2005

Τον τελευταίο καιρό στη χώρα μας γίνεται μία συνεχής αναφορά στην έννοια της επιχειρηματικότητας. Στην Οικονομική Θεωρία η επιχειρηματικότητα θεωρείται ως ο τέταρτος συντελεστής παραγωγής μετά το κεφάλαιο, την εργασία και το έδαφος. Ο όρος επιχειρηματικότητα προέρχεται από το «επιχειρώ», δηλαδή κάνω κάτι καινούριο, καινοτομώ-δημιουργώ, χωρίς όμως να είναι εκ των προτέρων γνωστό το αποτέλεσμα. Η ύπαρξη αβεβαιότητας για την τελική έκβαση της προσπάθειας βάζει στην ανάλυση και τον κίνδυνο αποτυχίας⁷.

Κεντρική θέση στην κατανόηση της επιχειρηματικότητας κατέχει ο «επιχειρηματίας». Ως επιχειρηματίας νοείται κάποιος ο οποίος βρίσκει μια ευκαιρία και την εκμεταλλεύεται παραγωγικά, έτσι ώστε να δημιουργήσει και να αναπτύξει μία νέα επιχείρηση. Αυτό δεν είναι απαραίτητα ταυτόσημο με το να είναι κανείς ιδιοκτήτης-διευθυντής μιας μικρής επιχείρησης που δεν έχει σα στόχο την ανάπτυξη.

---

⁷ Μπουρλετίδης Κ., «Επιχειρηματικότητα: Μία εναλλακτική επιλογή», 17-2-2004, Η πύλη της Επιχειρηματικότητας

Οι Hunt και Murray εξηγούν την προέλευση της λέξης: «Η λέξη επιχειρηματίας δανείστηκε από τους γάλλους το 15^ο αιώνα για να περιγράψει έναν στρατιωτικό διοικητή, ο οποίος οδηγεί τα στρατεύματά του στη μάχη. Σταδιακά, η έννοια αυτή επεκτάθηκε και στο χώρο της αγοράς και των επιχειρήσεων. Ωστόσο, η στρατιωτική απόδοση του όρου είναι εύστοχη και για το περιβάλλον της αγοράς. Αναφέρεται στους επιχειρηματίες κάθε ηλικίας που προσπαθούν να διοικήσουν δυνάμεις που δεν έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι, κάτω από συνθήκες που δεν έχουν επιλέξει οι ίδιοι, και με εκβάσεις που δεν μπορούν οι ίδιοι να προβλέψουν.

Ο Επιχειρηματίας λοιπόν μέσα από το πλέγμα δράσεων και αποφάσεων προβαίνει στις εξής ενέργειες:

- ✓ Παίρνει αποφάσεις και αναλαμβάνει κινδύνους
- ✓ Οργανώνει τους συντελεστές παραγωγής με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο για να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα
- ✓ Χρησιμοποιεί τις Καινοτομίες και παρακολουθεί πρωτοποριακές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες ώστε να αντλεί ιδέες□
- ✓ Αναζητά ευκαιρίες κέρδους και υιοθετεί έξυπνες στρατηγικές

Στην παραπάνω ενότητα είδαμε τα κύρια χαρακτηριστικά που έχει ένας επιχειρηματίας. Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι ο κλασικός Έλληνας επιχειρηματίας, ιδιαίτερα της μικρομεσαίας επιχείρησης, δραστηριοποιείται κάτω από τη φιλοσοφία που διατυπώνεται με τη φράση «εγώ είμαι το αφεντικό, εγώ ξέρω». Η φιλοσοφία αυτή για πολλά χρόνια ήταν ταυτόσημη με την έννοια του ελληνικού επιχειρηματικού δαιμονίου και των ελιγμών ανάλογα με τις συνθήκες που διαμορφώνονταν στην αγορά. Αποτέλεσμα αυτής της στάσης είναι ότι η φιλοσοφία του «εγώ» δημιουργούσε και δημιουργεί ακόμα στη χώρα μας ένα κενός γνώσης έστω και της στοιχειώδους υποδομής των αρχών της διοικητικής επιστήμης στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων⁸.

Η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα θετικά στοιχεία. Ειδικότερα, μέσα από τις παρακάτω έρευνες έχουν διαπιστωθεί τα εξής⁹:

- ✓ Η ελληνική οικονομία διολίσθησε (κατά την τελευταία τριετία) από την 31η στην 37η θέση των 103 χωρών που αξιολογούνται, σύμφωνα με τις ετήσιες

---

⁸ Π.Γ. Κυριαζόπουλος, Κ.Π. Τερζίδης, (2000) Διοίκηση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Στην 3^η Βιομηχανική Επανάσταση, Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

⁹ Σιούφας Δ., Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα σήμερα, 21-10-2004

συγκριτικές εκθέσεις για την ανταγωνιστικότητα που καταρτίζονται από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ.

- ✓ Μόλις το 10% % (26 σε σύνολο 260) των παραγόμενων ελληνικών (βιομηχανικών και γεωργικών) προϊόντων είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές σύμφωνα με τη μελέτη του Κέντρου Προγραμματισμού και Ερευνών (ΚΕΠΕ).
- ✓ Μόλις το 21% των ελληνικών επιχειρήσεων μπορούν να χαρακτηριστούν διεθνώς ανταγωνιστικές σύμφωνα με έρευνα της KANTOR.
- ✓ Αποκαλυπτική εικόνα για τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας δίνουν και οι στατιστικές του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών. Με βάση τα επίσημα στοιχεία προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1990-2003 οι καθαρές ενάρξεις ατομικών επιχειρήσεων μειώθηκαν κατά 59%, και οι καθαρές ενάρξεις Α.Ε. & ΕΠΕ κατά 31%. Συνολικά, δηλαδή, οι καθαρές ενάρξεις νέων επιχειρήσεων, στην περίοδο αυτή, μειώνονταν κατά μέσο όρο 6% το χρόνο. Η δυσμενής αυτή εξέλιξη καταδεικνύει τη σαφή κάμψη της ελληνικής επιχειρηματικότητας.

Μία επιπλέον μελέτη που διεξήχθη το 2004 από τον IOBE ανέδειξε σε βάθος τα διάφορα προβλήματα που παρουσιάζει η ελληνική επιχειρηματικότητα, την σύγχρονη κατάσταση και τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει στο μέλλον. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προέκυψαν ήταν:

- ✓ Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα βρίσκεται στον μέσο όρο των εξεταζόμενων χωρών αλλά, εμφανίζει υψηλό ποσοστό Επιχειρηματικότητας Ανάγκης από άτομα χωρίς εναλλακτική δυνατότητα βιοπορισμού.
- ✓ Η ελληνική επιχειρηματικότητα εμφανίζεται εξαιρετικά ρηχή, καθώς απευθύνεται ως παραγωγή στον τελικό καταναλωτή και όχι σε άλλες επιχειρήσεις.
- ✓ Μόνο το 16% της συνολικής ελληνικής επιχειρηματικότητας κρίνεται ως Υψηλών Δυνατοτήτων.
- ✓ Προβληματική είναι, ακόμη, η Ελλάδα στον τομέα της εταιρικής επιχειρηματικότητας, δηλαδή στο βαθμό καινοτομίας των καθιερωμένων επιχειρήσεων και των ΜΜΕ.
- ✓ Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα είναι μία κατ' εξοχήν ατομική υπόθεση, αφού ο μέσος όρος ιδιοκτητών μιας νέας επιχείρησης είναι μόλις 1,5 άτομα. Ακόμα, το 70% της χρηματοδότησης νέων επιχειρηματικών

δραστηριοτήτων προέρχεται από ίδια κεφάλαια/αποταμιεύσεις του νέου επιχειρηματία ή άτυπες οικογενειακές πηγές κεφαλαίων. Ιδιαίτερα σημαντική πάντως είναι η επισήμανση ότι οι Έλληνες χαρακτηρίζονται από μεγάλη αυτοπεποίθηση για τις επιχειρηματικές ικανότητές τους, αλλά και μεγάλο φόβο για μία ενδεχόμενη αποτυχία.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από μελέτες το 2005, δείχνουν πως η ελληνική επιχειρηματικότητα σημείωσε σχετική βελτίωση, παρά το γεγονός ότι και πάλι υπάρχει ισχυρό πρόβλημα στον τομέα της καινοτομίας και δημιουργικότητας, ένας τομέας ιδιαίτερα βασικός για την ανταγωνιστικότητα της χώρας. Ειδικότερα:

- ✓ Ένα 6,5% του ελληνικού πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών βρισκόταν στα αρχικά στάδια έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας (συμπεριλαμβανομένης της αυταπασχόλησης). Σε αυτήν την ομάδα περιλαμβάνονται τόσο τα άτομα που είχαν ξεκινήσει κάποιες προκαταρτικές ενέργειες στην κατεύθυνση έναρξης κάποιας επιχείρησης (επίδοξοι επιχειρηματίες), αλλά και όσοι/όσες είχαν πράγματι ξεκινήσει μια επιχείρηση και είχαν πληρώσει μισθούς για τουλάχιστον τρεις μήνες, αλλά λιγότερο από 42 μήνες (νέοι επιχειρηματίες). Με την επίδοση του 6,5% η Ελλάδα κατατάσσεται ακριβώς στη μέση της σχετικής κλίμακας (στην 17η θέση των 35 χωρών), ωστόσο είναι η 5η ευρωπαϊκή (σε 20 χώρες αντιστοίχως).
- ✓ Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παρατηρείται μία σημαντική άνοδος της νέας επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα (από το 5,8%) η οποία οφείλεται κυρίως σε άνοδο των επίδοξων επιχειρηματιών. Αυτό σημαίνει ότι αυξήθηκε κυρίως ο αριθμός των ατόμων που αποφασίζουν να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα και προβαίνουν σε προκαταρτικές ενέργειες για την έναρξη. Προφανώς, όσο μεγαλύτερο τμήμα αυτών μπορέσει να περάσει στη φάση της υλοποίησης, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η εισροή στην επόμενη κατηγορία «επιχειρηματικότητας» (νέες επιχειρήσεις), με πιθανή άνοδο του αριθμού τους στην επόμενη έρευνα.
- ✓ Το 2005 υπήρξε στην Ελλάδα περαιτέρω άνοδος της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας, έναντι της επιχειρηματικότητας ανάγκης. Το κίνητρο δηλαδή το οποίο ώθησε περισσότερα άτομα σ' αυτή την απόφαση ήταν ο εντοπισμός επιχειρηματικής ευκαιρίας, την οποία επιδιώκουν να εκμεταλλευθούν. Μόνο το 14,2% δηλώνει ότι αναγκάστηκε να προβεί σε αυτήν την ενέργεια λόγω

έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας ή/και δυσαρέσκειας με την υπάρχουσα απασχόληση, όταν το 2004 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν διπλάσιο (28%), ενώ το 2003 σχεδόν 40%.

- ✓ Η νέα επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα εξακολουθεί να εμφανίζει έναν χαμηλό βαθμό καινοτομικότητας σε σχέση με τις άλλες χώρες, κάτι που συνδέεται με το ζήτημα της χαμηλής ποιοτικής νέας επιχειρηματικότητας που έχει επανειλημμένα επισημανθεί από το IOBE. Μόνο ένα 6,74% των επίδοξων και νέων επιχειρηματιών θεωρεί ότι (θα) προσφέρει προϊόντα και υπηρεσίες που είναι εντελώς νέα για όλους τους πελάτες στους οποίους (θα) απευθύνεται. Ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών του GEM αλλά και των ευρωπαϊκών χωρών βρίσκεται στην περιοχή του 13%.

3.3 Η ελληνική ανταγωνιστικότητα

Προτού προβούμε στην ανάλυση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας, θεωρήθηκε σκόπιμο να παραβάλουμε ορισμούς σχετικούς με την έννοια και σημασία της ανταγωνιστικότητας. Η διεθνής βιβλιογραφία παρέχει ένα μεγάλο αριθμό ορισμών της ανταγωνιστικότητας, ενώ διεθνείς οργανισμοί και εθνικά συμβούλια υιοθετούν παρεμφερείς ορισμούς. Η ανταγωνιστικότητα μπορεί να οριστεί σε διαφορετικά επίπεδα, όπως αυτό της επιχείρησης, του τομέα (κλάδου) οικονομικής δραστηριότητας, σε επίπεδο περιφέρειας, ή κράτους (εθνική ανταγωνιστικότητα, η οποία συμπεριλαμβάνει και τη διάσταση των διεθνικών επιχειρήσεων, καθώς και των διεθνικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από και προς το εξωτερικό).

Σε επίπεδο επιχείρησης, ανταγωνιστικότητα είναι η δυνατότητα (ικανότητα) μιας επιχείρησης να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, λαμβάνοντας υπόψη τον ανταγωνισμό άλλων επιχειρήσεων (στον ίδιο κλάδο ή την αγορά). Οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται για αγορές και πόρους (ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα) και συνεπώς είναι σχετικά εύκολο να εξετάσει κανείς, συγκριτικά, την ανταγωνιστική τους θέση μετρώντας είτε μερίδια αγορών (δείκτης επίδοσης) είτε το βαθμό δημιουργίας και συσσώρευσης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων όπως καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες, κ.λ.π. (δείκτες εισροών).

Ο κλάδος μιας χώρας αποτελείται από μια ομάδα επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται όχι μόνο μεταξύ τους, αλλά και ως σύνολο με αντίστοιχες βιομηχανίες άλλων χωρών. Ενώ οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν ιδιοσυγκρασιακή συμπεριφορά, εντούτοις, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις στη βιομηχανία μιας χώρας ακολουθούν παρόμοιες στρατηγικές που καθιστούν τη στρατηγική μιας εθνικής βιομηχανίας σαφώς διαφορετική από τη στρατηγική μιας άλλης εθνικής βιομηχανίας. Επίσης οι βιομηχανίες μπορεί, εκτός από ιστορικούς, θεσμικούς και περιβαλλοντικούς λόγους να διαφέρουν ως προς τη δομή τους, τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των προμηθευτών και των αγοραστών καθώς και άλλα χαρακτηριστικά που αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία (δικτυώσεις, συνέργιες κ.λ.π.) που μπορούν να οδηγήσουν σε μια διαδικασία αυξανόμενης ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό ο κλάδος μιας χώρας είναι ανταγωνιστικός, συγκρινόμενος με τους αντίστοιχους τομείς άλλων χωρών, εάν ως σύνολο έχει αναπτύξει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που του επιτρέπουν να δημιουργήσει με συνέπεια υψηλότερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα κέρδη (διάσταση διεθνών μεριδίων-κερδών, προϋποθέσεων / αποτελέσματος της ανταγωνιστικότητας).

Σε επίπεδο κράτους, η έννοια της ανταγωνιστικότητας γίνεται περισσότερο δυσνόητη. Ένα κράτος δεν είναι το ίδιο με μια επιχείρηση ή μια βιομηχανία. Τα κράτη δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους όπως κάνουν οι επιχειρήσεις. Ακόμα και όταν οι επιχειρήσεις τους ανταγωνίζονται σε επιμέρους αγορές δεν μπορούν να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα παντού γιατί αυτό θα καταστρατηγούσε την έννοια της ανοιχτής οικονομίας και τις γενικές αρχές της διεθνούς οικονομικής με τα οφέλη της ανταλλαγής.

Αντίθετα, τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας, στην προσέλκυση επενδυτών (εγχώριων και ξένων), προκειμένου να επενδύσουν σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στην εθνική επικράτεια ή ακόμα και να ενισχύσουν την εξωστρέφεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας, αρκεί αυτό να συμβάλει στην ενίσχυση της διεθνούς τους θέσης.

Ιδιαίτερα για τις ανεπτυγμένες χώρες το άνοιγμα των αγορών, το διεθνές εμπόριο και οι διεθνείς άμεσες επενδύσεις μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγικότητας, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην

επιχειρηματικότητα, αλλά μπορούν και να τις απειλήσουν. Η αλλαγή της φύσης του ανταγωνισμού αποτελεί ευκαιρία για την ανάπτυξη της έρευνας, την ενίσχυση της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομικότητας, ενώ συνάμα αποτελεί και απειλή στην περίπτωση ισχνής επιχειρηματικότητας σε νέες δραστηριότητες και αδυναμίας αναβάθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος και των δεξιοτήτων των εργαζομένων.

Στο σημείο αυτό παρατίθενται σχετικοί ορισμοί με την ανταγωνιστικότητα. Στις ΗΠΑ, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως «η ικανότητα αύξησης του πραγματικού εισοδήματος των Αμερικανών πολιτών παράγοντας υψηλής ποιότητας προϊόντα τα οποία ανταποκρίνονται στη ζήτηση των παγκοσμίων αγορών»¹⁰, στην Ιρλανδία ως «η ικανότητα της διατήρησης και επικράτησης οικονομικών δραστηριοτήτων στην εσωτερική και διεθνή αγορά»¹¹, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζεται ως «η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, με θέσεις εργασίας για όλους εκείνους που επιθυμούν να εργαστούν»¹².

Σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς ανταγωνιστικότητα είναι: «...η ικανότητα μιας χώρας να επιτύχει και να διατηρήσει υψηλά επίπεδα ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ»¹³, όπως επίσης και «...η ικανότητα μιας χώρας να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία ώστε να αυξήσει τον εθνικό πλούτο, διαχειριζόμενη πόρους και διαδικασίες, ελκυστικότητα και επιθετικότητα, παγκοσμιοποίηση και εγγύτητα και συνθέτοντας αυτές τις σχέσεις σε ένα οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο»¹⁴.

Σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθέτησε το ΕΣΑΑ, η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην «ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας - αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς Βελτίωσης της παραγωγικότητας - υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης». Η ικανότητα αυτή, εξαρτάται από τους εξής προσδιοριστικούς παράγοντες:

✓ Βελτίωση της ποιότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος - συμπεριλαμβανομένου του ευρύτερου οικονομικού, κοινωνικού και

¹⁰ US Council on Competitiveness, (2001), www.compete.org

¹¹ Irish National Competitiveness Council, (2001), www.forfas.ie/ncc

¹² Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Ανταγωνιστικότητα, 2001, www.europa.eu.int.

¹³ World Economic Forum, www.wef.org (1996, p.19)

¹⁴ International Institute for Management Development (2001, www02.imd.ch/ncc).

περιβαλλοντικού πλαισίου παραγόντων βιώσιμης ανάπτυξης. Εδώ ουσιαστικά αναφερόμαστε σε προσπάθειες που σχετίζονται με την ενίσχυση της προσπάθειας διαφοροποίησης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, δημιουργίας υποδομών παγκόσμιας κλάσης, ανάπτυξης του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου μέσω επενδύσεων στην παιδεία, την υγεία και τον πολιτισμό, Βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας στους ξένους αλλά και στους Έλληνες επενδυτές κ.α.

- ✓ Δυνατότητα διασύνδεσης και οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και τα διεθνή ολοκληρωμένα επιχειρηματικά δίκτυα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω άμεσων επενδύσεων, εμπορίου, τουριστικών εσόδων, επιχειρηματικών συνεργασιών, ενίσχυσης της δημιουργίας περιφερειακών αγορών κ.ά.
- ✓ Στήριξη υψηλής, διαρκώς αυξανόμενης παραγωγικότητας. Εδώ περιλαμβάνονται στοιχεία που σχετίζονται με την ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, την εισαγωγή καινοτομιών και τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, τη διαρκή βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας και του κεφαλαίου, καθώς και των άλλων πόρων που απασχολούνται στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Η ικανότητα αυτή οδηγεί στην επίτευξη του αντικειμενικού στόχου εξασφάλισης υψηλού βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της χώρας. Το υψηλό βιοτικό επίπεδο ουσιαστικά αναφέρεται σε μεγέθη που σχετίζονται με το εισόδημα, τις θέσεις εργασίας, το αναβαθμισμένο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και τις προοπτικές.

Είναι πολύ σημαντικό να εξετάσουμε την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος. Στο σημείο αυτό όμως πρέπει πρώτα να διευκρινιστούν σχετικοί ορισμοί, ώστε να είμαστε σε θέση να αντιληφθούμε τους επιμέρους παράγοντες που συνιστούν τον γενικό όρο ανταγωνιστικότητα. Ειδικότερα, η ανταγωνιστικότητα κάθε χώρας κρίνεται σύμφωνα με τον «δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index)», ο οποίος λαμβάνει υπόψη του τόσο μικροοικονομικούς όσο και μακροοικονομικούς παράγοντες. Τα στοιχεία που συντελούν στην τελική διαμόρφωση του δείκτη αυτού ανήκουν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: βασικές απαιτήσεις, βελτίωση αποδοτικότητας και παράγοντες καινοτομιών.

Από εκεί και πέρα, μιλώντας για βασικές απαιτήσεις ο δείκτης εξετάζει εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στους θεσμούς, υποδομές, μακροοικονομική κατάσταση και υγεία-εκπαίδευση της εκάστοτε χώρας. Αναφορικά με την βελτίωση της αποδοτικότητας, στο σημείο αυτό εξετάζονται στοιχεία που σχετίζονται με την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση, με την αποτελεσματικότητα των αγορών καθώς επίσης και την τεχνολογική ετοιμότητα. Τέλος, οι παράγοντες καινοτομιών ουσιαστικά αναφέρονται στην λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης καθώς επίσης και στην καινοτομία.

Πέρα από τους τρεις αυτούς πυλώνες, κάθε χώρα κατατάσσεται σε ένα στάδιο ανάπτυξης με κριτήριο το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Στο πρώτο στάδιο η ανάπτυξη στηρίζεται σε παράγοντες κόστους, στο δεύτερο σε παράγοντες αποδοτικότητας και στο τρίτο στην καινοτομία. Ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται κάθε χώρα, η βαθμολογία της σε κάθε ένα από τα παραπάνω στοιχεία σταθμίζεται με διαφορετικούς συντελεστές. Η Ελλάδα φέτος έχει καταταγεί στο αναπτυξιακό στάδιο που στηρίζεται στην καινοτομία. Ως αποτέλεσμα, η συνολική βαθμολογία της επηρεάζεται περισσότερο από την επίδοσή της στην καινοτομικότητα και επιχειρηματικότητα και λιγότερο από τη μακροοικονομική κατάσταση, τους θεσμούς και τις υποδομές.

Η κατάταξη αυτή παρουσιάζει μια βελτίωση σε σχέση με το 2004 όταν βρισκόταν στην 51^η θέση. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι το 2004 η Ελλάδα ήταν σε μεταβατική φάση προς το αναπτυξιακό στάδιο που στηρίζεται στην καινοτομία οπότε και η βαρύτητα σε κάθε ένα από τα στοιχεία του δείκτη ήταν διαφορετική. Έτσι, οι φετινές χαμηλές επιδόσεις της χώρας στους μακροοικονομικούς δείκτες επηρεάζουν λιγότερο από ό, τι πέρσι τη συνολική βαθμολογία της στο δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας και αντισταθμίζονται σε μεγάλο βαθμό από το καλό επίπεδο υγείας και βασικής εκπαίδευσης.

Η Ελλάδα σύμφωνα με το δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας κατατάσσεται στην 47^η θέση μεταξύ 117 χωρών. Επιπλέον, το 2005 σημειώθηκε μια σχετική βελτίωση στους τομείς επιχειρηματικότητας και καινοτομιών οι οποίοι επηρεάζουν περισσότερο τη συνολική βαθμολογία στο στάδιο της καινοτομίας στο οποίο βρίσκεται φέτος η Ελλάδα. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2) παρουσιάζεται η συγκριτική θέση της Ελλάδας στους επιμέρους δείκτες – στοιχεία του παραπάνω δείκτη.

Πίνακας 2: Επιμέρους στοιχεία του δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας
Συγκριτική θέση της Ελλάδας μεταξύ 117 χωρών το 2005 – 2006

Επιμέρους στοιχεία δείκτη	Συγκριτική θέση της Ελλάδας 2005 – 2006
Βασικές απαιτήσεις	42
Θεσμοί	44
Υποδομές	33
Μακροοικονομική κατάσταση*	99
Υγεία και βασική εκπαίδευση	17
Παράγοντες Βελτίωσης Αποδοτικότητας	42
Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση	32
Αποτελεσματικότητα αγορών	48
Τεχνολογική Ετοιμότητα	46
Παράγοντες Καινοτομιών	47
Επιχειρηματικότητα	47
Καινοτομικότητα	45

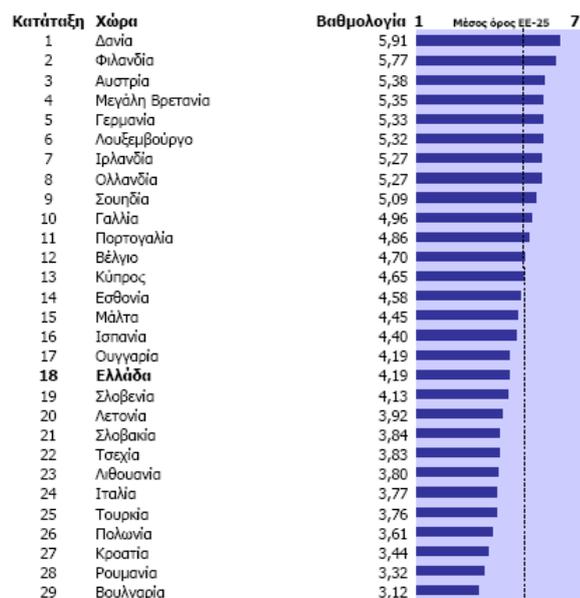
Στον παραπάνω πίνακα γίνεται φανερό πως η χώρα μας βρίσκεται σε αρκετά άσχημη μακροοικονομική κατάσταση, αν αναλογιστεί κανείς πως βρίσκεται στην 99^η θέση. Από εκεί και πέρα σημαντικά προβλήματα εμφανίζονται στην αποτελεσματικότητα των αγορών, στην τεχνολογική ετοιμότητα, στην επιχειρηματικότητα και στην καινοτομία. Αντίθετα, η ελληνική ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται θετικά από τις εξελίξεις στις υποδομές της χώρας αφού στον παράγοντα αυτό τοποθετείται στην 33^η θέση καθώς επίσης σε θέματα που αφορούν την υγεία και βασική εκπαίδευση (17^η θέση) και τέλος την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση (32^η θέση). Στις παρακάτω ενότητες θα εξετάσουμε αναλυτικά την θέση της Ελλάδος σε κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία, παρατίθοντας πίνακες που αναφέρουν και τις υπόλοιπες χώρες.

3.3.1 Θεσμοί

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, οι θεσμοί αποτελούν το πρώτο συστατικό στοιχείο των βασικών απαιτήσεων, του πρώτου δηλαδή παράγοντα που απαρτίζει τον δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας. Αναφερόμενοι στους θεσμούς ουσιαστικά γίνεται ανάλυση σε στοιχεία που σχετίζονται με την ελευθερία τύπου, την ασφάλεια, την διαφάνεια στις συναλλαγές, στην εμπιστοσύνη του κοινού στους πολιτικούς, στην φοροδιαφυγή και στο διοικητικό κόστος των επιχειρήσεων. Αξίζει να αναφέρουμε πως οι θεσμοί επηρεάζουν κυρίως την ανταγωνιστικότητα των χωρών με χαμηλό εισόδημα. Οι μεταβλητές που απαρτίζουν τους θεσμούς, ουσιαστικά συμβάλουν στην γενική αξιολόγησή τους και στην τοποθέτηση της εκάστοτε χώρας σε μία κλίμακα.

Η Ελλάδα εμφανίζει αρκετά καλές επιδόσεις στην ελευθερία του τύπου, στην ασφάλεια και στη διαφάνεια στις συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων ενώ τα προβλήματα αναφέρονται στην εμπιστοσύνη του κοινού στην οικονομική εντιμότητα των πολιτικών, στη φοροδιαφυγή και στο διοικητικό κόστος των επιχειρήσεων. Συγκριτικά με τις 25 χώρες της Ε.Ε. η Ελλάδα βρίσκεται στη 18η θέση με βαθμολογία 4,19 λίγο χαμηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ-25 ενώ την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Δανία με βαθμολογία 5,91. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται οι υπό ένταξη χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία και Τουρκία) μαζί με την Πολωνία. Ενώ η κλίμακα είναι από το 1 έως και το 7, θα πρέπει να σημειώσουμε πως καμία χώρα μέλος ή υποψήφιο μέλος της ΕΕ δεν έχει βαθμολογηθεί ως σήμερα με άριστα, δηλαδή με το 7 ενώ αντίστοιχα δεν υπάρχουν χώρες μέλη ή υποψήφια μέλη στην ΕΕ που να παρουσιάζουν βαθμολογία στους θεσμούς χαμηλότερη από 3. Αυτό σημαίνει πως υπάρχουν από την μία σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ, αλλά από την άλλη το εύρος διακύμανσης δεν περιλαμβάνει ακραίες καταστάσεις. Φυσικά, Η Ελλάδα βρίσκεται πολύ πιο πίσω από χώρες που μόλις εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπως η Εσθονία (14^η), η Μάλτα (15^η), η Κύπρος (13^η) ενώ βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση από ότι η Ιταλία, η οποία ανήκει στην 24^η θέση ανάμεσα στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με τους θεσμούς

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006

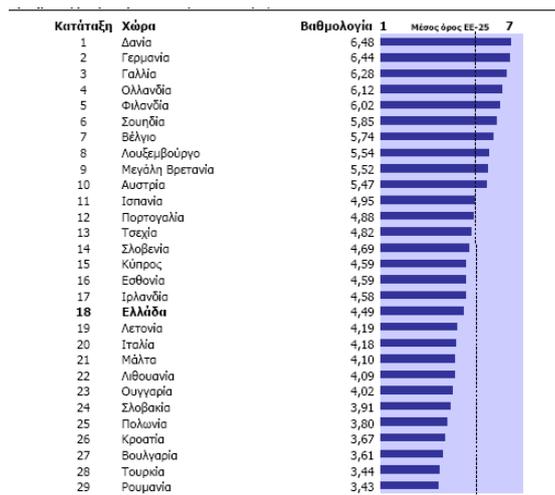
3.3.2 Υποδομές

Οι υποδομές αποτελούν το δεύτερο συστατικό στοιχείο των θεσμών. Οι υποδομές ουσιαστικά αναφέρονται στο οδικό δίκτυο, στις τηλεπικοινωνίες, στο ηλεκτρικό ρεύα καθώς επίσης στα ταχυδρομεία και οτιδήποτε άλλο σχετίζεται με υποδομές. Σε αυτό το σημείο η Ελλάδα εμφανίζει μία πιο βελτιωμένη θέση από ότι στους θεσμούς, καθώς βρίσκεται στην 33^η θέση το 2005 σε παγκόσμιο επίπεδο ενώ στη ζώνη της ΕΕ φαίνεται να βρίσκεται στο ίδιο σημείο. Τα κύρια πλεονεκτήματά της αναφέρονται κυρίως στην διαθεσιμότητα των τηλεφωνικών γραμμών, η ποιότητα των ταχυδρομείων και η ποιότητα παροχής ηλεκτρικού ρεύματος. Σε σχέση με τις χώρες της Ε.Ε. η Ελλάδα εμφανίζεται στη 18η θέση με βαθμολογία 4,49. Και σε αυτόν τον τομέα την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Δανία, με τις υπό ένταξη χώρες στις τελευταίες θέσεις.

Αυτό που παρατηρούμε σχετικά με τις υποδομές είναι ότι ο μέσος όρος της ΕΕ είναι πιο αυξημένος, καθώς υπάρχουν χώρες που έχουν βαθμολογηθεί σχεδόν με άριστα σε αυτό τον παράγοντα, κάτι που δεν συνέβαινε στην περίπτωση των θεσμών. Ειδικότερα, η Δανία, η Γερμανία και η Γαλλία εμφανίζουν μέσο όρο πάνω του 6 ενώ αντίστοιχα από την άλλη πλευρά ο χαμηλότερος μέσος όρος είναι ίσος με 3,43 της Ρουμανίας και σχεδόν της Τουρκίας.

Και σε αυτή την περίπτωση χώρες όπως η Κύπρος, η Σλοβενία, η Εσθονία βρίσκονται σε καλύτερη θέση από ότι η Ελλάδα ενώ αξίζει να αναφέρουμε πως στο θέμα των υποδομών η Ιταλία, γείτονος χώρα, έχει βελτιώσει σημαντικά τη θέση της σε σχέση με τους θεσμούς, κατέχοντας την 20^η θέση στη ζώνη της ΕΕ. Αν επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας σε άλλες χώρες που γειτνιάζουν με την Ελλάδα, είμαστε σε θέση να πούμε πως η χώρα μας βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση από ότι αυτές. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με τις υποδομές

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.3 Μακροοικονομική κατάσταση

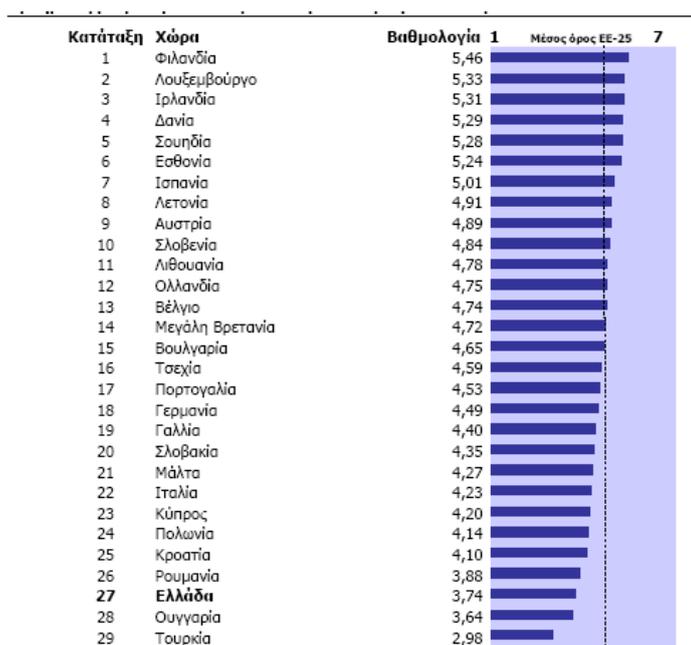
Στην εισαγωγή του κεφαλαίου αυτού αναφερθήκαμε στην εξαιρετικά χαμηλή θέση που κατέχει η Ελλάδα όσο αφορά την μακροοικονομική της κατάσταση. Ειδικότερα, στον παγκόσμιο περιβάλλον η Ελλάδα βρίσκεται στην 99^η θέση, ενώ όσο αφορά την ΕΕ των 25 και των υπό ένταξη μελών βρίσκεται σχεδόν στην τελευταία θέση, την 27^η.

Αυτό που παρατηρούμε στον Πίνακα 5 όπου παρουσιάζει την συγκριτική βαθμολογία των χωρών της ΕΕ και των υποψηφίων μελών, είναι ότι αναφορικά με την μακροοικονομική σταθερότητα η απόκλιση είναι πολύ μεγάλη. Το γεγονός αυτό θίγει σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητα όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και όλων των υπολοίπων χωρών με παρόμοια προβλήματα. Ειδικότερα, η ψαλίδα μεταξύ των πολύ ανεπτυγμένων χωρών και της Τουρκίας για παράδειγμα που επιθυμεί να ενταχθεί στην ΕΕ είναι πολύ μεγάλη. Η πρώτη θέση κατέχεται από την Φιλανδία με 5,46 (βαθμολογία σχετικά χαμηλή, ενδεικτική των γενικότερων σχετικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χώρες σε θέματα που αφορούν την μακροοικονομική τους κατάσταση) ενώ η τελευταία θέση κατέχεται από την Τουρκία με συνολική βαθμολογία 2,98.

Χαρακτηριστικό της δυσμενούς μακροοικονομικής κατάστασης της Ελλάδας είναι το γεγονός ότι βρίσκεται στις ίδιες θέσεις με χώρες που μόλις εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή είναι απλά υποψήφια μέλη. Ενώ η χώρα μας αποτελεί από τα πρώτα μέλη της ΕΕ, δεν έχει καταφέρει μέσα σε 20 χρόνια σχεδόν να λύσει

μακροοικονομικά προβλήματα και να βρίσκεται σε υψηλότερες θέσεις στον τομέα αυτό. Το γεγονός αυτό είναι φυσικό να βλάπτει την γενική εικόνα της χώρας, και να επιδρά ποικιλοτρόπως στο επιχειρηματικό κλίμα, δημιουργώντας προβλήματα οικονομικά και ανασφάλειας, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην μειωμένη ανταγωνιστικότητα.

Πίνακας 5: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την μακροοικονομική κατάσταση

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.4 Υγεία και βασική εκπαίδευση

Από την αρχή της ανάλυσης για την ελληνική ανταγωνιστικότητα αναφερθήκαμε στην θετική επίδραση που έχουν οι παράγοντες που σχετίζονται με την υγεία και την βασική εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στην ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας. Ειδικότερα, ο παράγοντας αυτός αποτελεί μεταβλητή του πρώτου παράγοντα που συνιστά τον δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας, της βελτίωσης της αποδοτικότητας. Σε αυτό το σημείο λαμβάνονται υπόψη πριν την βαθμολόγηση των χωρών παράγοντες που σχετίζονται με αρρώστιες όπως η φυματίωση, το AIDS και άλλες συναφείς

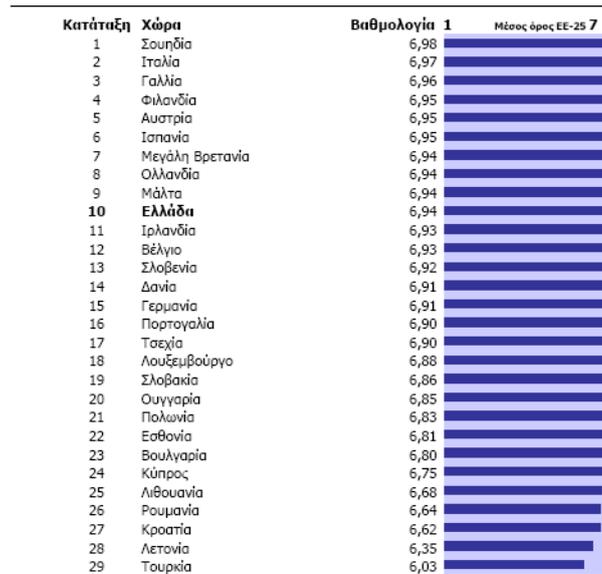
ασθένειες καθώς επίσης και η συμμετοχή των πολιτών στην κατώτερη και υποχρεωτική εκπαίδευση.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί το σημαντικότερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ελλάδας κυρίως ως προς το επίπεδο υγείας και συγκεκριμένα αναφορικά με απειλές από ασθένειες όπως το AIDS και η φυματίωση, αλλά και ως προς τη συμμετοχή στη βασική και ανώτερη εκπαίδευση. Στη γενική κατάταξη των 117 χωρών, η Ελλάδα κατέχει τη 17η θέση, ενώ μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και των υπό ένταξη χωρών βρίσκεται στη 10η θέση με ελάχιστη διαφορά στη βαθμολογία από την πρώτη θέση.

Αυτό που παρατηρούμε στον Πίνακα 6 που λαμβάνει χώρα για πρώτη φορά στην μέχρι τώρα ανάλυση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας, είναι ότι η ψαλίδα μεταξύ της πρώτης θέσης των χωρών μελών και υποψηφίων μελών της ΕΕ και της τελευταίας είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Ειδικότερα, η Σουηδία κατέχει την πρώτη θέση με 6,96, μαζί με την Ιταλία, την Γαλλία, την Φιλανδία, την Αυστρία και την Ισπανία όπου οι τελευταίες εμφανίζουν μέσο όρο ίσο με 6,95. Η επόμενη ομάδα χωρών που παρουσιάζει μέσο όρο ίσο με 6,94 όσο δηλαδή και της Ελλάδος περιλαμβάνει την Μ.Βρετανία, την Ολλανδία και την Μάλτα. Κοιτώντας στις χαμηλότερες θέσεις των χωρών παρατηρούμε πως η Τουρκία είναι τελευταία, διατηρώντας όμως ένα μέσο όρο ίσο με 6,03, δηλαδή ιδιαίτερα υψηλό. Αυτό σημαίνει πως η σύγκλιση των μελών και υποψηφίων μελών της ΕΕ έχει επιτευχθεί κατά πολύ στο θέμα της υγείας και της βασικής εκπαίδευσης.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, δεν μπορούμε να πούμε πως η Ελλάδα ευνοείται ιδιαίτερα πολύ από τον υψηλό μέσο όρο που κατέχει σε θέματα που αφορούν την υγεία και την βασική εκπαίδευση όταν συγκρίνεται με χώρες μέλη της ΕΕ. Με άλλα λόγια, τα θετικά στοιχεία που εμφανίζονται για την Ελλάδα στον Πίνακα 6 δεν θεωρούμε πως βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα της χώρας μας, αφού και οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται σε εξίσου θετική θέση.

Πίνακας 6: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την υγεία και την βασική εκπαίδευση

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.5 Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση

Ο παράγοντας βελτίωση της αποδοτικότητας περιλαμβάνει στοιχεία τα οποία σχετίζονται με την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Με άλλα λόγια, σύμφωνα με τον δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας, δεν αρκεί μία χώρα να διαθέτει ανθρώπινο δυναμικό με την βασική εκπαίδευση αλλά σημαντική είναι και η συμβολή της ανώτερης εκπαίδευσης και κατάρτισης για την ανταγωνιστικότητά της.

Μία χώρα για να μπορέσει να διαθέτει μεγάλη μερίδα του πληθυσμού με ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να διαθέτει εταιρείες πρόθυμες να επενδύσουν στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να διαθέτει και υπηρεσίες εξειδικευμένες σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης. Η Ελλάδα σε αυτό τον τομέα κατέχει καλή θέση σε παγκόσμια κλίμακα καθώς βρίσκεται στην 32^η θέση σε 117 χώρες. Τη θέση αυτή επηρεάζει θετικά η τάση των επιχειρήσεων να επενδύουν στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ αρνητικά επηρεάζει η περιορισμένη διαθεσιμότητα υπηρεσιών εξειδικευμένης έρευνας και εκπαίδευσης.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε πως μέσα από μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τα προβλήματα που συναντούν οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εκπαιδεύσουν τους ανθρώπινους πόρους, η

πλειοψηφία αυτών σχετίζονται με την έλλειψη σχετικών υπηρεσιών αλλά και φυσικά χρόνου. Ειδικότερα, οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σε σχέση με την υλοποίηση δράσεων κατάρτισης είναι η έλλειψη κενών για μαθήματα στον παραγωγικό χρόνο των εργαζομένων (28%) καθώς και η μη επαρκής σύνδεση των προσφερόμενων προγραμμάτων κατάρτισης με τις επιχειρησιακές τους ανάγκες (22%) (ΣΕΒΕ, 2005).

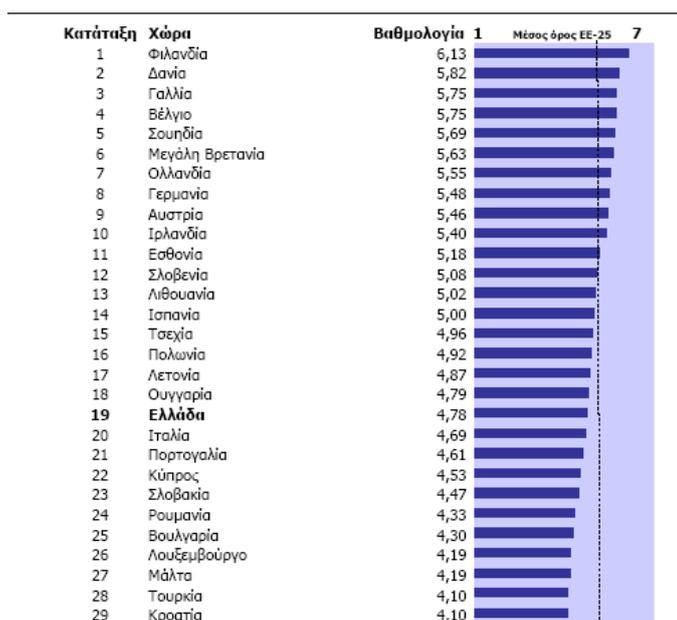
Ως προς τις ανάγκες επαγγελματικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού η μεγαλύτερη προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε προγράμματα κατάρτισης που αφορούν ανά θέμα σε: ομαδική συνεργασία (69,2%), βασικά προγράμματα management (60,7%), αξιοποίηση χρηματοοικονομικών προγραμμάτων (69,2%), διεθνή λογιστικά πρότυπα (66,7%), ανάπτυξη δεξιοτήτων πωλήσεων (56,3%), εξαγωγικό marketing (53,6%), μεθόδους έρευνας αγοράς (50%), προγραμματισμό και έλεγχο παραγωγής (83,9%), εξειδικευμένα θέματα παραγωγής (73,7%), διασφάλιση ποιότητας κατά ISO 9000 (75%), μηχανογραφημένα συστήματα διασφάλισης ποιότητας (55,6%), ειδικά λογισμικά παραγωγής (69,6%), MS Office (65%) και ECDL (58,3%,).

Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα από τις επιχειρήσεις της έρευνας, προέρχεται κυρίως από τον Λογαριασμό για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ) σε ποσοστό 81,4%, από αυτοχρηματοδότηση 14,3%, από προγράμματα για την ανταγωνιστικότητα 2,9% και από τον ΟΑΕΔ 1,4%. Αυτό που παρατηρούμε είναι πως πολλές εταιρείες αυτοχρηματοδοτούν σχετικές ενέργειες ενώ ακόμα το κράτος δεν έχει αξιολογήσει την σημασία του συγκεκριμένου παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα της χώρας καθώς οι επιδοτήσεις από προγράμματα που σχετίζονται με αυτήν είναι ιδιαίτερα περιορισμένες.

Μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και των υπό ένταξη χωρών η Ελλάδα με κριτήριο την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση βρίσκεται στη 19η θέση με τη Φιλανδία στην 1η και την Τουρκία και την Κροατία στις τελευταίες θέσεις. Σε αυτό το σημείο, αντίθετα με την υγεία και την βασική εκπαίδευση, παρατηρείται σημαντική διάσταση μεταξύ του μέσου όρου που παρουσιάζουν τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ειδικότερα, η Φιλανδία που βρίσκεται στην πρώτη θέση κατέχει μέσο όρο άνω του 6, δείχνοντας πως κατέχει ιδιαίτερα καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Ιδιαίτερα καλό μέσο όρο παρουσιάζουν η Δανία, η Γαλλία, το Βέλγιο, η Σουηδία, η

Μεγάλη Βρετανία και η Ολλανδία. Η Τουρκία, από την αντίθετη τώρα πλευρά, παρουσιάζει μέσο όρο ίσο με 4,10 αρκετά κοντινό στο μέσο όρο της Ελλάδος (4,78), δείχνοντας πως η υπεροχή της χώρας μας είναι αρκετά περιορισμένη και σε αυτό τον τομέα, παρά το γεγονός ότι σε παγκόσμια κλίμακα η Ελλάδα κατέχει καλή θέση.

Πίνακας 7: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.6 Αποτελεσματικότητα των αγορών

Η δεύτερη μεταβλητή που συνυπολογίζεται στον παράγοντα βελτίωση της αποδοτικότητας αναφέρεται στην αποτελεσματικότητα των αγορών. Ουσιαστικά εδώ περιλαμβάνονται στοιχεία που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα των αγορών των προϊόντων και υπηρεσιών αλλά και της αγοράς εργασίας.

Σχετικά με την αγορά εργασίας, το κλίμα στην Ευρώπη είναι διφορούμενο. Η κάμψη της απασχόλησης λόγω εποχικότητας είναι ιδιαίτερα αισθητή στην Ευρώπη, ενώ οι εργοδότες αναμένουν μείωση του αριθμού προσλήψεων. Εν τούτοις, τα επίπεδα απασχόλησης παρουσιάζονται υψηλότερα από αυτά του προηγούμενου έτους. Η Μεγάλη Βρετανία και η Ιρλανδία αναφέρουν τις πιο

αισιόδοξες προβλέψεις στην Ευρώπη, ενώ η αγορά της Ιταλίας εμφανίζει για πρώτη φορά αρνητικό δείκτη προσδοκιών, που σημαίνει ότι οι Ιταλοί εργοδότες αναμένεται να προχωρήσουν σε περισσότερες απολύσεις από προσλήψεις, μέσα στο επόμενο τρίμηνο. Αντίστοιχη πρόβλεψη έκαναν και οι Γερμανοί εργοδότες. Εν τούτοις, το κύμα απολύσεων στη Γερμανία δείχνει να έχει αναχαιτιστεί και οι αρνητικές προβλέψεις είναι σημαντικά μειωμένες, σε σχέση με την αρχή του 2003. Η αγορά εργασίας της Γερμανίας ανακτά με αργούς αλλά σταθερούς ρυθμούς τις δυνάμεις της. Τα ευχάριστα νέα για τους εργαζόμενους είναι ότι το 88% των Γερμανών εργοδοτών αναφέρουν ότι σκοπεύουν να διατηρήσουν το ανθρώπινο δυναμικό που ήδη απασχολούν, ενώ τον προηγούμενο χρόνο το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν σε μόλις 68%.

Όσον αφορά στη διάρθρωση της απασχόλησης στην Ελλάδα, τα κύρια χαρακτηριστικά είναι τα εξής:

- ✓ Η μερική απασχόληση καταλαμβάνει μόλις το 1% των εργαζομένων και αφορά κυρίως στις γυναίκες, παρά τις βελτιώσεις του θεσμικού πλαισίου που επέφερε ο Ν. 2639/98.
- ✓ Τα συμβόλαια αορίστου χρόνου και η μόνιμη απασχόληση είναι η επικρατούσα μορφή για τη μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων, ενώ η προσωρινή απασχόληση και τα συμβόλαια ορισμένου χρόνου εντοπίζονται κυρίως στις βιομηχανίες με εποχική δραστηριότητα.

Όσον αφορά στην ανταπόκριση της παραγωγής στις μεταβολές της ζήτησης και στη δυνατότητα ευελιξίας του εργατικού δυναμικού, διαπιστώθηκε ότι η ύπαρξη του συμβατικού χρόνου εργασίας δημιουργεί εκ των πραγμάτων όρια στη χρησιμοποίηση του εργατικού δυναμικού. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μία σειρά από παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στη χρήση ευέλικτων μορφών απασχόλησης, παρεμποδίζοντας τις επιχειρήσεις να ανταποκρίνονται έγκαιρα στις αυξομειώσεις της ζήτησης των προϊόντων τους. Ως πιο σημαντικούς αναφέρουμε:

- ✓ Την αδυναμία εφαρμογής ευέλικτων διευθετήσεων του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας, κυρίως λόγω της υφιστάμενης νομοθεσίας και του συμβατικού χρόνου εργασίας.
- ✓ Τους περιορισμούς στην πρόσληψη προσωρινού προσωπικού με συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

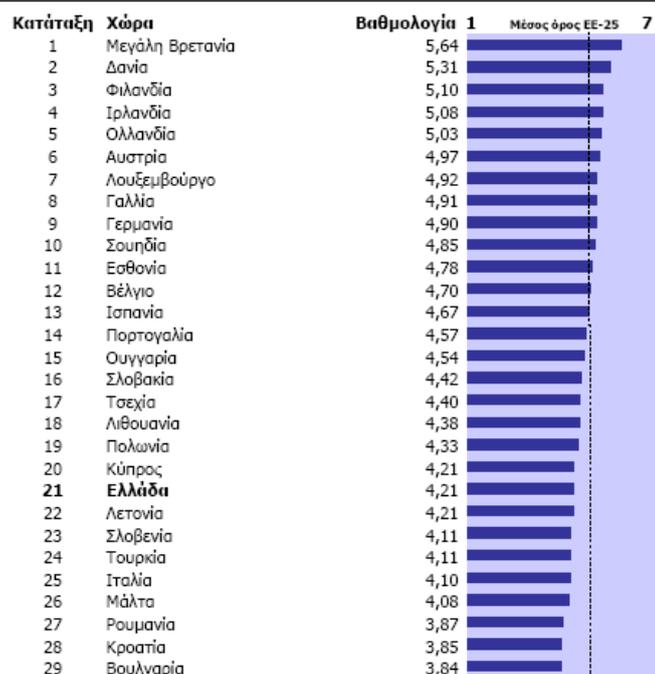
- ✓ Τους περιορισμούς στις ενδοεπιχειρησιακές μετακινήσεις του υφιστάμενου προσωπικού και λόγω της έλλειψης κατάλληλων προσόντων των εργαζομένων.
- ✓ Τη διστακτικότητα στις προσλήψεις μόνιμου προσωπικού, επειδή εάν παραστεί ανάγκη στο μέλλον είναι δύσκολο να μειωθεί, ενώ σημαντικός παράγοντας είναι και το ύψος των αποζημιώσεων που πρέπει να καταβληθούν στην περίπτωση αυτή.

Οι λόγοι που δημιουργούν αυτή την επιφυλακτικότητα συνδέονται με τις θεσμικές ρυθμίσεις που αφορούν τις απολύσεις και ιδιαίτερα με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που απαιτούνται, οι οποίες δημιουργούν αβεβαιότητα και κόστος.

Γι' αυτό σε όλη την Ευρώπη, αναζητούνται τρόποι που θα επέτρεπαν πιο ευέλικτη χρησιμοποίηση του εργατικού δυναμικού, με δεδομένο τον συμβατικό χρόνο εργασίας. Η ευέλικτη χρησιμοποίηση του εργατικού δυναμικού αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις και στην απασχόληση, κυρίως στην ανοδική φάση του κύκλου, όταν δημιουργούνται άμεσες ανάγκες για ταχεία αύξηση της παραγωγής, που πρέπει να αντιμετωπισθούν βραχυχρονίως με εντατικότερη χρησιμοποίηση του υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Οι αδυναμίες της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα επικεντρώνονται όπως είδαμε στις δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στα εμπόδια πρόσληψης και απόλυσης εργατών και στην ανελαστικότητα στον καθορισμό των μισθών. Αντίθετα, θετικά επηρεάζουν το υγιές τραπεζικό σύστημα και η απουσία φραγμών στην ξένη ιδιοκτησία εταιριών. Σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε., οι επιδόσεις της χώρας είναι αρκετά χαμηλές, ενώ τις καλύτερες επιδόσεις παρουσιάζει η Μεγάλη Βρετανία και ακολουθούν η Δανία, η Φιλανδία και Ιρλανδία. Και σε αυτό το σημείο η ψαλίδα μεταξύ των χωρών μελών είναι ιδιαίτερα μεγάλη, ενώ η Ελλάδα με μέσο όρο 4,21 απέχει πολύ λίγο από την τελευταία θέση που κατέχει η Βουλγαρία (3,84) ενώ αρκετά πολύ από την πρώτη θέση που κατέχει η Μ.Βρετανία (5,64).

Πίνακας 8: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την αποτελεσματικότητα των αγορών

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF–ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.7 Τεχνολογική ετοιμότητα

Ο τελευταίος παράγοντας που επηρεάζει τον δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας και σχετίζεται με τον παράγοντα βελτίωση αποδοτικότητας είναι η τεχνολογική ετοιμότητα. Ουσιαστικά αναφέρεται σε παράγοντες που σχετίζονται με τη χρήση των υπολογιστών, του διαδικτύου, της κινητής τηλεφωνίας και στην ικανότητα των επιχειρήσεων να απορροφήσουν νέα τεχνολογία.

Στις μέρες μας το διαδίκτυο έχει εξαπλωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, και ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού έχει πρόσβαση σ' αυτό. Η επικοινωνία μεταξύ των υπολογιστών καθίσταται δυνατή μέσω των τηλεπικοινωνιακών δικτύων και ειδικών συσκευών (προσαρμογείς δικτύου, modems, routers). Η πληροφορία μεταδίδεται με την εφαρμογή μιας σειράς από πρωτόκολλα (κανόνες) επικοινωνίας, που ονομάζονται συνολικά TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol).

Το περισσότερο χρησιμοποιούμενο τμήμα του Διαδικτύου είναι ο Παγκόσμιος Ιστός (World Wide Web - WWW), το οποίο στηρίζεται στο Hypertext Transfer Protocol (HTTP), ένα σύνολο συμβάσεων για την ανταλλαγή αρχείων (αρχεία κειμένου, εικόνας, πολυμέσων κ.τ.λ.). Μέσω του WWW ένας χρήστης μπορεί να

έχει πρόσβαση σε εκατομμύρια σελίδες (web pages), οι οποίες παραπέμπουν η μια στην άλλη με συνδέσμους (links). Οι σελίδες συντάσσονται με τη γλώσσα HTML (HyperText Markup Language). Η πρόσβαση στο web είναι εφικτή με την χρήση ειδικών προγραμμάτων πλοήγησης (Web Browsers). Οι web browsers που επικρατούν είναι ο Netscape Navigator (Netscape) και ο Internet Explorer (Microsoft).

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη μικρότερη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και Internet και τη μεγαλύτερη κινητών τηλεφώνων. Αυτό φαίνεται από τα στοιχεία που εμφανίζει σχετικά πρόσφατη έρευνα της Eurostat¹⁵. Από τα ευρήματα της ευρωπαϊκής στατιστικής υπηρεσίας για τη διάδοση των νέων τεχνολογιών στις χώρες της ΕΕ, προκύπτει ότι ο αριθμός των προσωπικών υπολογιστών αυξήθηκε κατά 9% το 2001. Οι σκανδιναβικές χώρες, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ η Ελλάδα (με οκτώ υπολογιστές ανά 100 κατοίκους) και η Πορτογαλία (12%) απέχουν πολύ από τον κοινοτικό μέσο όρο, που φθάνει τους 31 υπολογιστές ανά 100 κατοίκους. Αναφορικά με τους χρήστες Internet, τα υψηλότερα ποσοστά συναντώνται στη Φινλανδία και την Ολλανδία, ενώ η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία υπολείπονται κατά πολύ από τον κοινοτικό μέσο όρο (που φθάνει τους 3,4 χρήστες ανά 100 κατοίκους), περιοριζόμενες σε λιγότερο από 2%. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα και την Ισπανία αναλογούν 1,4 χρήστες ανά 100 κατοίκους, στη Γαλλία 1,3 χρήστες και στην Ιταλία 1,2.

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, όσον αφορά τη χρήση κινητών τηλεφώνων, η Ελλάδα βρίσκεται ψηλά στη λίστα των χωρών με τις περισσότερες συνδέσεις, με 75,4 ανά 100 κατοίκους, τη στιγμή που ο κοινοτικός μέσος όρος φθάνει το 73,%. Προηγούνται το Λουξεμβούργο (98%), η Ιταλία, η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία (με 84 συνδέσεις στους 100 κατοίκους). Έπονται η Γερμανία (με 68%) και η Γαλλία (με 63 συνδέσεις ανά 100 κατοίκους).

Παλαιότερη έρευνα του ευρωβαρόμετρου, που διεξήχθη για την Κομισιόν το 2000, εμφανίζει το 15% των Ελλήνων να διαθέτει ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι, επί συνόλου 35% στις χώρες της ΕΕ. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, το 6% των Ελλήνων διαθέτει σύνδεση Internet στο σπίτι, όταν στην Ευρώπη ο μέσος

---

¹⁵ http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=627&PHPSESSID=015dc317bf4b7920c38b1bc9a543ac2b

όρος βρίσκεται στο 18%. Το 2000, κάτοχοι κινητού τηλεφώνου εμφανίζονται να είναι 52 στους 100 Έλληνες, πολύ κοντά στο 55% του μέσου όρου στην ΕΕ. Έρευνα του ευρωβαρόμετρου για την Κοινωνία της Πληροφορίας στην Ευρώπη, που διεξήχθη το 1999, έδειχνε ότι το 12,2% των Ελλήνων διαθέτε υπολογιστή, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για σύνδεση με το Διαδίκτυο ήταν 2,9%¹⁶.

Η έρευνα για τις νέες τεχνολογίες και την Κοινωνία της Πληροφορίας στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε το 2002 και αφορά στο γενικό πληθυσμό της χώρας. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η χρήση Internet στον πληθυσμό αυξήθηκε σχεδόν 10 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2001 (19,3% έναντι 10,15%). Επίσης φαίνεται ότι ένα στα τρία νοικοκυριά κατέχει ηλεκτρονικό υπολογιστή, ενώ δύο στα δεκαπέντε νοικοκυριά έχουν σύνδεση στο Διαδίκτυο. Η χρήση υπολογιστή, Internet και κινητής τηλεφωνίας το 2002 παρουσίασε εντυπωσιακό ρυθμό αύξησης έναντι του 2001. Ένας στους τρεις Έλληνες χρησιμοποιεί Η/Υ, ένας στους πέντε συνδέεται στο Internet, ενώ σχεδόν επτά στους δέκα διαθέτουν κινητό τηλέφωνο).

Μετά από έρευνα που πραγματοποίησε το Πανεπιστήμιο Αιγαίου για λογαριασμό του ΣΕΒ φαίνεται ότι οι βιομηχανικές μονάδες της χώρας μας υστερούν στη χρήση της πληροφορικής¹⁷. Ειδικότερα, το βασικότερο συμπέρασμα είναι ότι στην τελευταία τριετία, οι μέσες ετήσιες επενδύσεις για πληροφορική και δίκτυα υπολογιστών ανήλθαν σε 121,68 εκατ. δραχμές, δηλαδή ποσοστό 0,67% του μέσου ετήσιου τζίρου του δείγματος. Από τη σύγκριση που πραγματοποιήθηκε, προκύπτει ότι στην Ευρώπη οι επιχειρήσεις επενδύουν κατά μέσο όρο από 1,5% έως 2% του κύκλου εργασιών τους και το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 2,5% όταν αναφερόμαστε στις ΗΠΑ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η έρευνα του Παν. Αιγαίου πραγματοποιήθηκε σε 137 μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις, οι οποίες θεωρούνται η "αφρόκρεμα" της ελληνικής βιομηχανίας. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις απασχολούν κατά μέσο όρο 6,53 εξειδικευμένους υπαλλήλους με ειδικότητα στην πληροφορική και τα δίκτυα, όταν το μέσο απασχολούμενο προσωπικό ανέρχεται σε 477,2 εργαζόμενους και ο μέσος ετήσιος κύκλος εργασιών σε 31,2 δισ. δραχμές.

¹⁶ (http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=627&PHPSESSID=015dc317bf4b7920c38b1bc9a543ac2b)

¹⁷ «Έρευνα για την Αξιοποίηση της Πληροφορικής στην Ελληνική Βιομηχανία», 20/9/2000, www.plant-management.gr

Σύμφωνα με την έρευνα, οι περισσότερες επιχειρήσεις του δείγματος δεν διαθέτουν ολοκληρωμένη μηχανογραφική υποστήριξη του συνόλου των δραστηριοτήτων τους. Μεγάλο ποσοστό από αυτές διαθέτουν ορισμένες βασικές εφαρμογές μηχανογραφικής υποστήριξης κάποιων οικονομικών λειτουργιών τους, όπως είναι η λογιστική (99%), η μισθοδοσία (96%), η διαχείριση και παρακολούθηση τιμολογίων και εισπρακτέων λογαριασμών (92%) και η διαχείριση και παρακολούθηση προμηθειών και προμηθευτών (91%). Αντίθετα, είναι μικρά τα ποσοστά των επιχειρήσεων του δείγματος που διαθέτουν τις λοιπές βασικές εφαρμογές μηχανογραφικής υποστήριξης των διοικητικο-οικονομικών υπηρεσιών τους.

Σε ό,τι αφορά το Internet και το ηλεκτρονικό εμπόριο, από την έρευνα προέκυψε ότι πολύ μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων διαθέτει τοπικό δίκτυο (90,4%), πρόσβαση στο Internet (96,3%), ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (86%), ιστοσελίδα στο Internet (58,1%) και δίκτυο ευρείας περιοχής (WAN) (53,7%). Από την άλλη πλευρά, πολύ λίγες επιχειρήσεις πραγματοποιούν προηγμένες εφαρμογές στο Διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, μόνο το 15,4% των επιχειρήσεων του δείγματος πραγματοποιεί on-line αγορές μέσω Internet, ενώ μόνο το 2,9% πραγματοποιεί on-line πωλήσεις μέσω του web site. Τα αντίστοιχα ποσοστά στις Η.Π.Α. και Μ. Βρετανία ανέρχονται στο 40% για πωλήσεις και στο 17% σε ότι αφορά αγορές μέσω Internet. Σημειώνεται ότι στις επιχειρήσεις των ΗΠΑ και της Μ. Βρετανίας, τα ποσοστά αυτά διευρύνονται, καθώς περιορίζεται το δείγμα των επιχειρήσεων στις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις.

Η Ελλάδα σαν χώρα με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσίαζε παραδοσιακά πολύ μικρό ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων και οι καινοτομίες ήταν κατά κανόνα σωρευτικές και χωρίς μεγάλες φιλοδοξίες επέκτασης στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά¹⁸.

Παρόλα αυτά, την προηγούμενη δεκαετία η ελληνική οικονομία γνώρισε μια περίοδο έντονων μετασχηματισμών, που επηρέασαν θετικά και την καινοτομικότητα των επιχειρήσεων, τόσο της μεταποίησης όσο και των υπηρεσιών. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται καθαρά στην τελευταία απογραφή για την Καινοτομία της ΓΓΕΤ κατά την Εθνική Απογραφή Καινοτομίας των Επιχειρήσεων 1998-2000, όπου εμφανίζονται θετικές ενδείξεις, που παρουσιάζουν

---

¹⁸ Λάμπρου Β., «Επιχειρησιακός Οδηγός: Καινοτομία-Τεχνολογία», ΚΕΤΑ-ΚΕΜΑΚ

μια στροφή των ελληνικών επιχειρήσεων προς την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας.

Υπάρχει κατά συνέπεια ένα αισιόδοξο κλίμα ως προς την μεταστροφή του αναπτυξιακού μοντέλου, που δρομολογεί το πέρασμα από πλεονεκτήματα που έχουν να κάνουν με το χαμηλό κόστος σε μία οικονομία αξιοποίησης της γνώσης. Η σημαντική αυτή αύξηση της καινοτομικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων τόσο στην μεταποίηση όσο και στις υπηρεσίες οφείλεται τόσο στην βελτίωση του κλίματος και την ενεργοποίηση του ιδιωτικού τομέα, όσο και σε μία συστηματική πλέον προσπάθεια τόνωσης της καινοτομίας από εθνικής και κοινοτικής πλευράς σύμφωνα με την στρατηγική της Λισσαβόνας το 2000.

Σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη, η αύξηση του ποσοστού των καινοτόμων επιχειρήσεων στην Ελλάδα την περίοδο 1998-2000 ανέρχεται στο 27,3%. Στην άνοδο αυτή συνεισφέρουν τόσο οι επιχειρήσεις της μεταποίησης όσο και αυτές των υπηρεσιών, με τις τελευταίες όμως να αναδεικνύονται ως ο πλέον καινοτόμος τομέας της ελληνικής οικονομίας, ενώ και για τους δύο τομείς οι αυξητικές τάσεις συνεχίζονται για τρίτη συνεχή περίοδο.

Αναφορικά με μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε σχετικά με την διείσδυση των νέων τεχνολογιών στην Ελλάδα, προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα¹⁹:

- ✓ Η νέα τεχνολογία αποτελεί όχημα της ανταγωνιστικότητας .Ο ρόλος της είναι ευρέως αναγνωρισμένος στα επιχειρηματικά δρώμενα της περιοχής.
- ✓ Τα τελευταία χρόνια, ο ρυθμός εφαρμογής νέων τεχνολογιών εμφανίζει ραγδαία αύξηση
- ✓ Ισχυρά κίνητρα εφαρμογής νέων τεχνολογιών είναι η εξοικονόμηση χρόνου, η ευκολία στην επικοινωνία με συνεργάτες και πελάτες και η ταχύτητα λήψης πληροφοριών
- ✓ Ισχυρά αντικίνητρα εφαρμογής νέων τεχνολογιών αποτελούν το υψηλό κόστος εφαρμογής και συντήρησης (υψηλό κόστος εκπαίδευσης, δυσκολία προσαρμογής) και το έλλειμμα εξειδικευμένου προσωπικού
- ✓ Υψηλό εμφανίζεται το επίπεδο των επιχειρήσεων που αντιμετώπισαν ή αντιμετωπίζουν προβλήματα - Παρόλα αυτά δηλώνουν αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα

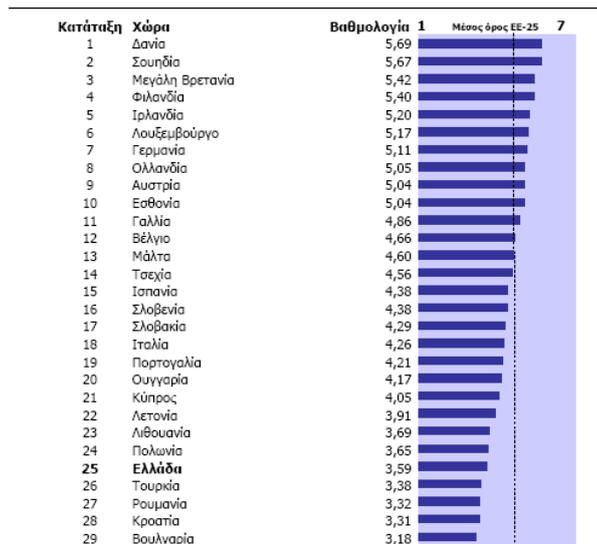
¹⁹ www.crm2day.gr/library/10019.php

- ✓ Εντοπίζεται σημαντικό έλλειμμα ενημέρωσης και εφαρμοσιμότητας στα Συστήματα Διαχείρισης Σχέσεων με τους Πελάτες (C.R.M.s), καθώς και τα Συστήματα Διαχείρισης Εφοδιαστικής Αλυσίδας (S.C.M.s).
- ✓ Υπάρχουν περιθώρια για περισσότερη ενημέρωση σε θέματα τεχνολογικών δομών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας

Τα παραπάνω συμπεράσματα καταδεικνύουν το υψηλό ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για τις νέες τεχνολογίες και τα σημαντικά βήματα προόδου που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί και από τη μεριά της πολιτείας. Είναι γεγονός ότι, ανάμεσα στις προτεραιότητες της πολιτείας, για το διάστημα 2000-2006, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, μέσα από το πρόγραμμα "Κοινωνία της Πληροφορίας" αλλά και την ευρύτερη πολιτική του Υπουργείου Ανάπτυξης για την Ψηφιακή Οικονομία, στην ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων και στην ενδυνάμωση μιας ανταγωνιστικότητας που στηρίζεται στην τεχνολογία, την επιχειρηματικότητα και την απασχόληση. Απαιτούνται όμως ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες, ιδιαίτερα προς την κατεύθυνση των δαπανών για έρευνα και τεχνολογία καθώς και την αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, τα οποία αναμφισβήτητα δημιουργούν σοβαρές υστερήσεις ως προς την ενίσχυση της εθνικής μας παραγωγικότητας.

Η Ελλάδα κατέχει την 46η θέση μεταξύ των 117 χωρών αλλά τελευταία μεταξύ των χωρών της ΕΕ-25. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη χαμηλή διείσδυση των υπολογιστών και του διαδικτύου ενώ ταυτόχρονα σημειώνονται προβλήματα σχετικά με το νομικό πλαίσιο που υπάρχει αναφορικά με τις νέες τεχνολογίες. Η ψαλίδα σε αυτό τον παράγοντα είναι και πάλι ιδιαίτερα αυξημένη, δυσχεραίνοντας ακόμα περισσότερο την θέση της Ελλάδος. Ειδικότερα, η Δανία που βρίσκεται στην πρώτη θέση κατέχει ένα μέσο όρο ίσο με 5,69 αρκετά μακριά από την Ελλάδα με μέσο όρο μόλις 3,59, την οποία φαίνεται να πλησιάζουν η Τουρκία, η Ρουμανία, η Κροατία και η Βουλγαρία.

Πίνακας 9: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την τεχνολογική ετοιμότητα

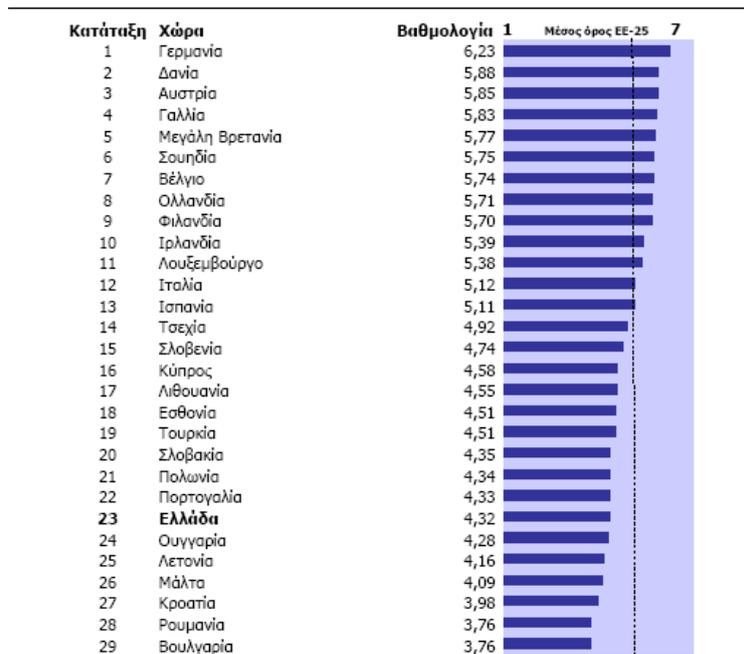
Πηγή: ZEB – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF-ZEB 2005 – 2006

3.3.9 Λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης

Ο τελευταίος παράγοντας που επηρεάζει το δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας αναφέρεται στην καινοτομία. Το πρώτο στοιχείο της καινοτομίας σχετίζεται με την λειτουργία και την στρατηγική της επιχείρησης. Ουσιαστικά ο δείκτης αυτός επηρεάζεται από την ποιότητα των τοπικών προμηθευτών, την υιοθέτηση εξελιγμένων μεθόδων παραγωγής και διοίκησης, από την έρευνα, το μάρκετινγκ και την πελατοκεντρική προσέγγιση των εταιρειών.

Και σε αυτόν τον τομέα, η Ελλάδα παρουσιάζει μέτριες επιδόσεις καταλαμβάνοντας την 47^η θέση στη λίστα των 117 χωρών και μια από τις χαμηλότερες μεταξύ των χωρών της ΕΕ-25. Τα αδύνατα σημεία της Ελλάδας είναι η απουσία τοπικών προμηθευτών για εξειδικευμένο εξοπλισμό για την παραγωγική διαδικασία και το γεγονός ότι οι εταιρίες αποκτούν τεχνολογίες περισσότερο από αδειοδοτήσεις και αντιγράφοντας ξένες εταιρίες παρά ύστερα από έρευνα. Αντίθετα, η λειτουργία του μάρκετινγκ και η πελατοκεντρική προσέγγιση των εταιριών είναι παράγοντες που συμβάλουν θετικά.

Πίνακας 10 Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την λειτουργία και στρατηγική των επιχειρήσεων

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF–ΣΕΒ 2005 – 2006

3.3.10 Καινοτομία

Ο τελευταίος δείκτης που απαρτίζει τον παράγοντα καινοτομία αλλά και ολοκληρώνει τις μεταβλητές του δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας, αναφέρεται στην καινοτομία. Στον δείκτη καινοτομίας σημειώθηκε μια αισθητή βελτίωση στη βαθμολογία της Ελλάδας αλλά όχι και στην κατάταξή της. Συγκεκριμένα, η βαθμολογία της από 2,40 το 2004 έφτασε στο 3,36 το 2005, ενώ η θέση της παρέμεινε η ίδια η οποία είναι σχετικά χαμηλή (45η).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε στοιχεία που περιγράφουν την καινοτομία. Ειδικότερα, μέσα από την έρευνα που πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την καινοτομία, αναλύονται 13 ξεχωριστοί δείκτες. Τα σχετικά στοιχεία για την Ελλάδα είναι τα εξής²⁰:

1. Το 16,9% του ελληνικού πληθυσμού έχει γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Προηγούνται οι Φινλανδοί με 32,4% και ακολουθούν οι Σουηδοί με 29,7% και οι Βρετανοί με 28,1%. Τελευταίοι είναι οι Ιταλοί με 9,6% και οι Πορτογάλοι με 9,8%. Ο κοινοτικός μέσος όρος είναι 21,2%. Στις ΗΠΑ είναι 34,9% και στην Ιαπωνία 30,4%. Η επίδοση της Ελλάδας ανέρχεται στο 80% του μέσου κοινοτικού όρου.

²⁰ www.disabled.gr/at/?p=539

2. Το ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση στην Ελλάδα ανέρχεται μόλις στο 1,1% και είναι το χαμηλότερο μεταξύ των «15». Προηγούνται οι Σουηδοί με 21,6% και ακολουθούν οι Βρετανοί με 21% και οι Δανοί με 20,8%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 8,4%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 13% του μέσου κοινοτικού όρου.
3. Το 2,4% των Ελλήνων εργαζομένων απασχολούνται στη βιομηχανία μέσης και υψηλής τεχνολογίας. Προηγούνται οι Γερμανοί με 10,9% και ακολουθούν οι Σουηδοί με 8,3% και οι Ιταλοί με τους Βρετανούς με 7,6%. Τελευταίοι είναι οι Λουξεμβούργιοι με 1,8%. Ο κοινοτικός μέσος ανέρχεται στο 7,8%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 31% του μέσου κοινοτικού όρου.
4. Το 1,5% των Ελλήνων εργαζομένων απασχολούνται στις υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας. Προηγούνται οι Σουηδοί με 4,8% και ακολουθούν οι Δανοί με 4,5% και οι Φινλανδοί με 4,3%. Τελευταίοι είναι οι Πορτογάλοι με 1,2%. Ο κοινοτικός μέσος ανέρχεται στο 3,2%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 47% του μέσου κοινοτικού όρου.
5. Οι ελληνικές δημόσιες δαπάνες για την Έρευνα και την Ανάπτυξη ανέρχονται στο 0,38% του ΑΕΠ και είναι από τις χαμηλότερες στους «15». Προηγείται η Φινλανδία με 0,95% και ακολουθούν η Ολλανδία με 0,87% και η Σουηδία με 0,86%. Τελευταία η Ιρλανδία με 0,35%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 0,66%. Στις ΗΠΑ είναι 0,56% και στην Ιαπωνία 0,7%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 58% του μέσου κοινοτικού όρου.
6. Η επιχειρηματική Έρευνα και Ανάπτυξη ανέρχεται μόλις στο 0,13% του ελληνικού ΑΕΠ και είναι η χαμηλότερη στην ΕΕ. Προηγείται η Σουηδία με 2,85% και ακολουθούν η Φινλανδία με 2,14% και η Γερμανία με 1,63%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 1,19%. Στις ΗΠΑ είναι 1,98% και στην Ιαπωνία 2,18%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται μόλις στο 11% του μέσου κοινοτικού όρου.
7. Μόλις το 20,1% των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων προωθούν πολιτικές καινοτομίες στο εσωτερικό της εταιρείας. Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των «15». Προηγούνται οι ιρλανδικές εταιρείες με 62,2% και ακολουθούν οι αυστριακές με 59,1% και οι δανέζικες με 59%.

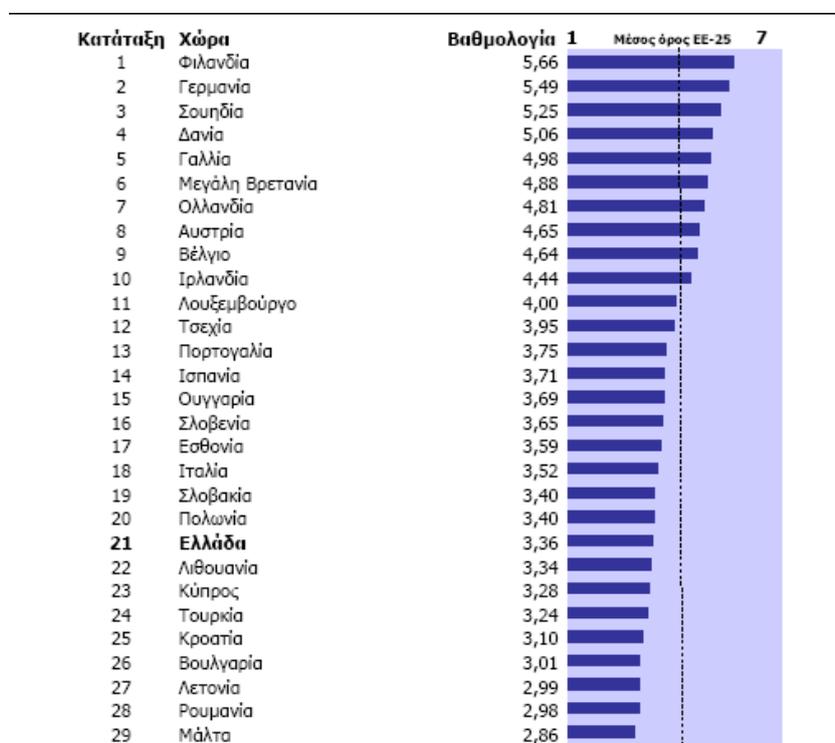
- Ο κοινοτικός μέσος είναι 44%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 46% του μέσου κοινοτικού όρου.
8. Το 6,5% των ελληνικών ΜΜΕ συνεργάζονται μεταξύ τους στον τομέα της καινοτομίας. Προηγούνται οι δανέζικες εταιρείες με 37,4% και ακολουθούν οι σουηδικές με 27,5% και οι ιρλανδικές με 23,2%. Τελευταίες είναι οι πορτογαλικές με 4,5% και οι ιταλικές με 4,7%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 11,2%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 58% του μέσου κοινοτικού όρου.
  9. Οι δαπάνες για την καινοτομία αντιπροσωπεύουν μόλις το 1,6% των συνολικών πωλήσεων στις ελληνικές εταιρείες, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ. Προηγούνται οι σουηδικές εταιρείες με 7% και ακολουθούν οι δανέζικες με 4,8% και οι φινλανδικές με 4,3%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 3,7%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται στο 43% του μέσου κοινοτικού όρου.
  10. Στην Ελλάδα τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας αντιπροσωπεύουν μόλις 0,04% του ΑΕΠ. Προηγείται η Μεγάλη Βρετανία με 0,26% και ακολουθούν η Σουηδία με 0,2% και το Βέλγιο με 0,17%. Στην τελευταία θέση βρίσκεται η Πορτογαλία με 0,01%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 0,11%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται μόλις στο 4% του μέσου κοινοτικού όρου.
  11. Στην Ελλάδα τα νέα αντλούμενα κεφάλαια για τις εταιρείες αντιπροσωπεύουν το 1,5% του ΑΕΠ. Προηγείται η Ολλανδία με 5,6% και ακολουθούν η Δανία με 4,5% και η Ισπανία με 4,4%. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Ιταλία με 0,1% και η Αυστρία με τη Φινλανδία με 0,3%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 1,1%. Η ελληνική επίδοση υπερβαίνει το μέσο κοινοτικό όρο και ανέρχεται στο 136%.
  12. Μόνο το 12% των ελληνικών νοικοκυριών έχουν πρόσβαση στο Ιντερνετ. Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ. Προηγείται η Ολλανδία με 55% και ακολουθούν η Σουηδία με 54% και η Δανία με 52%. Στις ΗΠΑ είναι 47% και στην Ιαπωνία 28%. Ο κοινοτικός μέσος είναι 28%. Η ελληνική επίδοση ανέρχεται μόλις στο 43% του μέσου κοινοτικού όρου.
  13. Στην Ελλάδα οι δαπάνες σε τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών αντιπροσωπεύουν το 6% του ΑΕΠ. Προηγείται η Σουηδία με 7,4% και

ακολουθούν η Ολλανδία και η Πορτογαλία με 6,6%. Τελευταία είναι η Ιρλανδία με 4,8%. Ο κοινοτικός μέσος όρος είναι 6%.

Πάντως η βελτίωση αυτή φαίνεται πως ήταν ένας από τους παράγοντες που επηρέασαν θετικά τη συνολική κατάταξη της χώρας στον δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας. Μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., η Φιλανδία βρίσκεται στην πρώτη θέση με κριτήριο την καινοτομικότητα και ακολουθούν η Γερμανία, η Σουηδία και η Δανία . Η Ελλάδα και σε αυτόν τον τομέα βρίσκεται μεταξύ των τελευταίων θέσεων στην Ε.Ε. γεγονός που μπορεί να αποδοθεί, μεταξύ άλλων παραγόντων, στο χαμηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων και στις μικρές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 11, η ψαλίδα στο επίπεδο της καινοτομίας είναι πολύ μεγάλη. Η πρώτη χώρα σε κατάταξη, η Φιλανδία έχει μέσο όρο ίσο με 5,66 ενώ η τελευταία χώρα η Μάλτα παρουσιάζει μέσο όρο ίσο με 2,86. Τα στοιχεία αυτά θίγουν κατά πολύ την ανταγωνιστικότητα των χωρών που βρίσκονται κάτω του μέσου όρου της ΕΕ και δημιουργούν σοβαρά προβλήματα.

Πίνακας 11: Σύγκριση μελών και υποψηφίων χωρών στην ΕΕ βαθμολογίας σχετικής με την καινοτομία

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF–ΣΕΒ 2005 – 2006

Κεφάλαιο Τέταρτο

Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για ανταγωνιστική οικονομία

Καθώς τα στοιχεία που παρατέθηκαν στην προηγούμενη ενότητα αποκαλύπτουν ένα σοβαρό πρόβλημα της Ελλάδος αναφορικά με την ανταγωνιστικότητά της, το ενδιαφέρον μας σε αυτό το κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιούνται έως ότου βελτιωθεί η άσχημη εικόνα της Ελλάδος. Είναι κατανοητό πως μία χώρα που χάνει διαρκώς μέρος της ανταγωνιστικότητάς της, αντιμετωπίζει σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον, την οικονομική της κατάσταση αλλά και την ευημερία των πολιτών.

Στα πλαίσια αυτά, το ελληνικό κράτος έχει προβεί στις παρακάτω ενέργειες με στόχο να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και να αναστρέψει το συνεχώς αρνητικό κλίμα. Οι ενέργειες αυτές σχετίζονται με τα παρακάτω:

- ✓ Πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Η ένταξη στην ΟΝΕ έφερε μια δραματική πτώση στα επιτόκια, και η πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση έγινε πολύ πιο εύκολη. Το 2002, μόνο το 9% των ΜΜΕ θεωρούσαν ως πρόβλημα την πρόσβαση αυτή, από 22% το 1999. Αυτό σημαίνει πως οι εταιρείες στην Ελλάδα είναι σε θέση να βρουν κεφάλαια ώστε να προχωρήσουν σε επενδυτικές δραστηριότητες, ενώ ταυτόχρονα το κράτος δημιουργεί επιπλέον κίνητρα. Στο μεταξύ, στο Υπουργείο Οικονομίας δημιουργήθηκε το ΤΑΝΕΟ, το Ταμείο Ανάπτυξης της Νέας Οικονομίας με αρχικό κεφάλαιο 150 εκατ. ευρώ με σκοπό να χρηματοδοτήσει εταιρείες επιχειρηματικών συμμετοχών. Συγχρόνως, ξεκινά και η δημιουργία Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών σε κάθε περιφέρεια της χώρας, που αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το 2008. Πρόσφατα μπήκε σε λειτουργία και το ΤΕΜΠΜΕ, το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων, με αρχικό κεφάλαιο 100 εκατ. ευρώ, που προέρχεται από πόρους του ΚΠΣ και προσφέρει εγγύηση έως και στο 70% του δανείου μιας επιχείρησης. Η εγγύηση αυτή μειώνει τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες και έτσι έχουν τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν περισσότερες επιχειρήσεις. Στόχος είναι να ασφαλιστούν τουλάχιστον 15.000 μικρές επιχειρήσεις έως το 2008. Τέλος, σημαντική ώθηση

στην επιχειρηματικότητα δίνουν σήμερα, εκτός από τις επιδοτήσεις του αναπτυξιακού νόμου, και οι υπόλοιποι πόροι του ΚΠΣ μέσω του ΕΠΑΝ και άλλων προγραμμάτων. Οι πόροι αυτοί κατευθύνονται σε πολλές δράσεις, όπως για παράδειγμα στους νέους, τις γυναίκες, τους άνεργους που επιθυμούν να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση ή στις μικρές επιχειρήσεις που επιθυμούν να μηχανοργανωθούν.

- ✓ Μείωση γραφειοκρατίας. Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα σχετιζόταν με την γραφειοκρατία. Αξίζει όμως να αναφέρουμε πως το 2003 στην Ελλάδα μόνο το 1% των ΜΜΕ δήλωσαν ότι η γραφειοκρατία ήταν πραγματικό περιοριστικό εμπόδιο στην επιχειρηματική λειτουργία τους. Αυτό το ποσοστό είναι το μικρότερο στην ΕΕ. Επίσης, όσο και να φαίνεται παράδοξο, η Ελλάδα δεν είναι μια χώρα με μεγάλα εμπόδια στις ξένες επενδύσεις. Πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ δείχνει την Ελλάδα 9η ανάμεσα στις 28 χώρες του ΟΟΣΑ από πλευράς εμποδίων στις ξένες επενδύσεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει γραφειοκρατία στην Ελλάδα αλλά ότι περιορίστηκε σε σχέση με το παρελθόν. Η μείωση της γραφειοκρατίας είναι μια μεγάλη πρόκληση για την Ελληνική Πολιτεία, η οποία προσπαθεί να την μειώσει. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα περίπου 1.000 Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, ή η γραμμή 1502, που οι πολίτες πλέον χρησιμοποιούν για να πάρουν δικαιολογητικά από το Δημόσιο, και που βραβεύτηκε από τον ΟΗΕ για την καλύτερη βελτίωση της αποτελεσματικότητας δημόσιας υπηρεσίας ανάμεσα σε όλες τις χώρες του πλανήτη. Άλλα παραδείγματα είναι οι ηλεκτρονικές δηλώσεις του φόρου εισοδήματος και του ΦΠΑ, τα 54 Κέντρα Υποδοχής Επενδυτών σε κάθε νομό της χώρας και τα 13 Κέντρα Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης σε κάθε περιφέρεια.
- ✓ Φορολογικό πλαίσιο. Η δημιουργία ενός ευέλικτου, δίκαιου, απλού στην εφαρμογή, εναρμονισμένου με το διεθνές περιβάλλον, φορολογικού συστήματος αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Πράγματι, στην Ελλάδα η τελική φορολόγηση των επιχειρήσεων είναι η τρίτη μικρότερη στην ΕΕ-15. Την τελευταία 4ετία μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές των εισηγμένων ΑΕ από 40% στο 35%, των ομόρρυθμων και ετερόρρυθμων εταιρειών από 35% στο 25%, των ατομικών επιχειρήσεων από 45% στο 40%. Δόθηκε η δυνατότητα σχηματισμού

αφορολόγητου αποθεματικού στο 35% των κερδών. Μειώθηκαν οι φόροι μεταβίβασης επιχειρήσεων από γονείς σε παιδιά ή από σύζυγο σε σύζυγο. Μειώθηκε η φορολογική μνήμη από 10 χρόνια σε 3. Ελαφρύνθηκαν οι επιχειρήσεις από το φορτίο των πανωτοκίων. Καταργήθηκε ο εξωλογιστικός προσδιορισμός των κερδών. Καταργήθηκαν τα τεκμήρια για την ίδρυση και λειτουργία μιας επιχείρησης. Η απόρριψη των βιβλίων παύει να είναι πρόβλημα για τους σωστούς επιχειρηματίες και γίνεται με αντικειμενικό τρόπο. Μειώθηκε ο όγκος των θεωρούμενων εντύπων κατά 80%.

- ✓ Αγορές – Ανταγωνισμός. Η δημιουργία ανεξάρτητων ρυθμιστικών Αρχών για θέματα ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, ανταγωνισμού, κεφαλαιαγοράς, συντελεί σε ένα σύστημα πιο δίκαιο και πιο διαφανές για τις μικρές επιχειρήσεις. Η Ελλάδα είναι η χώρα της Ευρώπης με το υψηλότερο ποσοστό των δημοσίων έργων που γίνεται με ανοιχτές διαγωνιστικές διαδικασίες. Κρίσιμη για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας είναι η πτωχευτική διαδικασία. Το πτωχευτικό Δίκαιο πρέπει να αλλάξει φιλοσοφία και να έρθει πιο κοντά στον καινοτόμο επιχειρηματία. Πρέπει, δηλαδή, να αποκτήσει χαρακτήρα εξυγιαντικό, πέραν από τον εκκαθαριστικό του ρόλο. Απαιτούνται απλοποίηση, αποσαφήνιση και επικαιροποίηση της πτωχευτικής διαδικασίας, καθώς και σύντμηση των προθεσμιών για αποκατάσταση του πτωχεύσαντος.
- ✓ Εκπαίδευση. Στοιχεία που συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας είδαμε πως σχετίζονται με την εκπαίδευση των πολιτών. Ενώ η χώρα μας έχει καταφέρει να επιτύχει ένα υψηλό ποσοστό πολιτών με την βασική εκπαίδευση, ο μέσος όρος που σχετίζεται με την ανώτερη εκπαίδευση και την κατάρτιση δεν είναι ιδιαίτερα καλός. Στην Ελλάδα ήδη λειτουργούν πιλοτικά προγράμματα, όπου οι φοιτητές μοιράζονται τον χρόνο τους μεταξύ θεωρητικών μαθημάτων και διεύθυνσης μιας εικονικής επιχείρησης. Επίσης, έχει δημιουργηθεί μάθημα για την επιχειρηματικότητα, που σήμερα λειτουργεί πιλοτικά, αλλά σύντομα θα καθιερωθεί σε όλα τα γυμνάσια της χώρας. Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς δημιουργεί 20 κόμβους επιχειρηματικότητας, Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας, ενώ απονέμει και βραβεία επιχειρηματικότητας σε σχολεία και πανεπιστήμια. Υπάρχουν προγράμματα πρακτικής εξάσκησης των φοιτητών τους καλοκαιρινούς μήνες, δημιουργήθηκαν κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού των νέων, γραφεία σύνδεσης με την αγορά. Γενικότερα, στην

Ελλάδα, η Πολιτεία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση. Έχουμε τον υψηλότερο αριθμό φοιτητών ηλικίας 18 έως 21 ετών στην ΕΕ. Έχουμε, επίσης, μικρότερο ποσοστό πολιτών που αποχωρούν από το εκπαιδευτικό σύστημα (16,1%) από τον μέσο ποσοστό στην ΕΕ-15 (18,8%). Οι δαπάνες για την Παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνονται διαρκώς με στόχο να φτάσουν το 5% το 2008, τη στιγμή που στην υπόλοιπη Ευρώπη μειώνονται. Η εικόνα είναι λιγότερο θετική στο θέμα της κατάρτισης. Οι στόχοι της κυβέρνησης για κατάρτιση ανέργων και επανακατάρτιση εργαζομένων για την 4ετία 2000-2004 έχουν επιτευχθεί, αλλά η κατάρτιση είναι μια συνεχής διαδικασία. Δεν μπορεί να γίνεται μόνον από την κεντρική κυβέρνηση επ' αόριστον, και μάλιστα με κοινοτικούς πόρους. Η κατάρτιση είναι ζήτημα κυρίως του ιδιωτικού τομέα.

- ✓ Έρευνα και ανάπτυξη. Το πεδίο αυτό εμφανίζεται ιδιαίτερα προβληματικό σε σχέση με άλλες χώρες. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια - κυρίως μέσω προγραμμάτων του ΚΠΣ - για χρηματοδότηση έρευνας που θα καταλήξει σε κάποια νέα καινοτομία. Το Υπουργείο Ανάπτυξης χρηματοδότησε 220 επιχειρησιακά προγράμματα πανεπιστημιακής έρευνας, που πιθανόν να καταλήξουν στη δημιουργία 20-30 επιχειρήσεων. Επίσης, έχουν δημιουργηθεί 4 θερμοκοιτίδες, 2 στην Αθήνα και 2 στη Θεσσαλονίκη, ενώ υπάρχουν 2 ακόμα προτάσεις για τη Θεσσαλονίκη και τα Χανιά. Οι θερμοκοιτίδες επιχορηγούνται με το ισόποσο της επένδυσης του επιχειρηματία. Τέλος, υπάρχει πρόγραμμα χρηματοδότησης δημόσιων εργαστηρίων και ερευνητικών κέντρων που είναι συνάρτηση του ύψους των συμβάσεων που έχουν σχέση με επιχειρήσεις είτε του εσωτερικού, είτε του εξωτερικού. Η επένδυση σε έρευνα και τεχνολογία στην Ελλάδα είναι μέχρι σήμερα κυρίως υπόθεση της Πολιτείας. Ο ιδιωτικός τομέας δεν έχει ακόμα ενεργοποιηθεί επαρκώς. Απαιτείται ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια για να πιάσουμε τον στόχο της Λισσαβόνας που είναι 1,5% του ΑΕΠ. Βεβαίως υπάρχει σημαντική προστιθέμενη αξία που προέρχεται από καινοτόμες δραστηριότητες στα προϊόντα που παράγονται στη χώρα μας. Σύμφωνα με το Inno-barometer, το ποσοστό καινοτομίας στις επενδύσεις και στις πωλήσεις είναι στην Ελλάδα το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρώπη. Επίσης, η συνεργασία εταιρειών στην Ελλάδα με σκοπό την καινοτομία είναι πολύ σημαντική, κατατάσσεται 3η.

- ✓ Οικονομία της Πληροφορίας & Τηλεπικοινωνιών. Η Ελλάδα ξεκίνησε κάπως αργά τις επενδύσεις στην κοινωνία της πληροφορίας. Όμως, κλείνει την ψαλίδα με την υπόλοιπη Ευρώπη σχετικά γρήγορα. Το κόστος των τηλεφωνικών συνδέσεων, παρά τη δραματική μείωσή τους τα τελευταία χρόνια, αν και μικρότερο από το μέσο όρο των ΕΕ-15, αποτελεί αντικίνητρο στη χρησιμοποίηση του Διαδικτύου. Στον τομέα της πληροφορικής, η Ελλάδα θα πρέπει να προβεί σε νέες δραστηριότητες καθώς οι Έλληνες θα πρέπει να εξοικειωθούν σε μεγαλύτερο βαθμό με αυτήν ενώ ταυτόχρονα απαιτείται και σημαντική εκπαίδευση.
- ✓ Εξωστρέφεια ελληνικής οικονομίας. Η απελευθέρωση των αγορών συνεπάγεται ελεύθερη πρόσβαση όχι μόνο των ελληνικών επιχειρήσεων στις άλλες αγορές αλλά -και εξίσου- των ξένων επιχειρήσεων στην ελληνική αγορά. Αυτό σημαίνει ότι, με την πάροδο του χρόνου, κάθε επιχείρηση θα τείνει να χάνει μερίδιο αγοράς στη χώρα μας. Αυτό σημαίνει πως οι εταιρείες στην Ελλάδα θα πρέπει να αρχίζουν να δραστηριοποιούνται και στο εξωτερικό. Εξωστρέφεια ασφαλώς σημαίνει εξαγωγές, αλλά όχι μόνο. Η εξωστρέφεια οδηγεί σε ολόκληρο σύστημα πληροφόρησης για τις εξελίξεις και τις καινοτομίες στις ξένες αγορές, για τις νέες μορφές συναγωνισμού, τις νέες προτιμήσεις του καταναλωτικού κοινού, τους νέους τρόπους προβολής και διαφήμισης.

Κεφάλαιο Πέμπτο

Συμπεράσματα Προτάσεις

Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί ένα πεδίο οικονομικής γνώσης, το οποίο αναλύει τα δεδομένα και τις πολιτικές που διαμορφώνουν την ικανότητα μίας χώρας να δημιουργεί και να διατηρεί ένα περιβάλλον αυξανόμενης αξίας για τις επιχειρήσεις και υψηλότερου βιοτικού επιπέδου για τους κατοίκους της (IMD 2004). Σε καμία περίπτωση όμως δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί ότι ο βαθμός ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας μπορεί να γίνει κατανοητός ως σχετικό μέγεθος, δηλαδή συγκρινόμενος με τις επιδόσεις άλλων ανταγωνιστριών χωρών.

Η πορεία ολοκλήρωσης της ΕΕ δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες για την ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας. Αυτό όμως ισχύει και για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης οι οποίες επωφελούνται από τα πλεονεκτήματα της Ενιαίας Αγοράς και, επομένως, η μεταβολή της ανταγωνιστικής θέσης της ελληνικής οικονομίας μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο σε σχέση με αυτές.

Σύμφωνα με τις τελευταίες εκθέσεις του World Economic Forum (WEF) (1998-2005), η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας καταγράφει συνεχή υποχώρηση σε σχέση με το σύνολο των περιλαμβανομένων, σε αυτές, χωρών. Το εύρος των αρνητικών αυτών επιδόσεων γίνεται ακόμη εντονότερο εάν ληφθεί υπόψη ότι από τις χώρες της Ευρωζώνης μόνο η Ιταλία βρίσκεται, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση (2005) σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα, ενώ δεν είναι λίγες αυτές όπου η ανταγωνιστικότητά τους βρίσκεται στις πρώτες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης (π.χ. Φινλανδία, Δανία κ.λπ.).

Σ' αυτή τη πτυχιακή εργασία, έπειτα από μία εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση είδαμε πως η Ελλάδα αντιμετωπίζει προβλήματα σε διάφορους υποδείκτες της συνολικής ανταγωνιστικότητας. Πέρα από την μακροοικονομική κατάσταση, η οποία είναι πολύ άσχημη στην Ελλάδα, σημαντικά προβλήματα εμφανίζονται και στους δείκτες που σχετίζονται με την καινοτομία, έναν παράγοντα καίριας σημασίας για την ανταγωνιστικότητα μίας χώρας. Οι προσπάθειες της πολιτείας θα πρέπει να επικεντρωθούν στην βελτίωση της καινοτομίας μέσα στις

επιχειρήσεις, γεγονός που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της εκπαίδευσης αλλά και της παροχής επιδοτήσεων που σχετίζονται με την έρευνα και την ανάπτυξη.

Βιβλιογραφία & Πηγές Internet

1. Βάμβουκας, Γ. (2005) “Ανταγωνιστικότητα και Ανάπτυξη στο Παγκοσμιοποιημένο Περιβάλλον”, www.economics.gr
2. Γιαννίσης, Τ. (2005) “Ανταγωνιστικότητα: Το μεγάλο ζητούμενο της ελληνικής οικονομίας”, www.economics.gr
3. Εκθέσεις διοικητή Τραπεζής Ελλάδος, 2001-2005
4. Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Ανταγωνιστικότητα, 2001, www.europa.eu.int
5. Έκθεση Διοικητή της Ελλάδος, 2002
6. Η Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2004, 19-10-2004
7. Κακρίδης Α., Αϊβαλής Κ. (2005) “Οι μεταβολές στην κλαδική διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας: 1995-2002” www.economics.gr
8. Καλλωνιάτης, Κ. “Το Διεθνές Περιβάλλον - 2005: Η αποσταθεροποίηση της ανάπτυξης”, www.economics.gr
9. Λάμπρου Β., «Επιχειρησιακός Οδηγός: Καινοτομία-Τεχνολογία», ΚΕΤΑ-ΚΕΜΑΚ
10. Μαυρίδης, Π. (2005) “Το Διεθνές Περιβάλλον - 2005: Έτος αβεβαιότητας” www.economics.gr
11. Μειντάνη, Μ. (2005) “Το Διεθνές Περιβάλλον - Βαλκάνια δύο ταχυτήτων” www.economics.gr
12. Μέργος, Γ. (2005) “Η εξωστρέφεια της οικονομίας ως προϋπόθεση της ανάπτυξης”, www.economics.gr
13. Μπουρλετίδης Κ., «Επιχειρηματικότητα: Μία εναλλακτική επιλογή», 17-2-2004, Η πύλη της Επιχειρηματικότητας
14. Π.Γ. Κυριαζόπουλος, Κ.Π. Τερζίδης, (2000) Διοίκηση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Στην 3^η Βιομηχανική Επανάσταση, Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα
15. Παλάσκας Θ. (2005) “Παράγοντες Προσδιορισμού της Ανταγωνιστικής Ικανότητας της Οικονομίας” www.economics.gr
16. Σιούφας Δ., Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα σήμερα, 21-10-2004
17. Χαρδούβελης Γκίκας, «Η ελληνική Επιχειρηματικότητα», Τάσεις, 1-02-2004

18. (http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=627&PHPSESSID=015dc317bf4b7920c38b1bc9a543ac2b)
19. «Έρευνα για την Αξιοποίηση της Πληροφορικής στην Ελληνική Βιομηχανία», 20/9/2000, www.plant-management.gr
20. http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=627&PHPSESSID=015dc317bf4b7920c38b1bc9a543ac2b
21. International Institute for Management Development (2001, www02.imd.ch/ncc).
22. Ioannis Konsolas, *The Competitive Advantage of Greece: An Application of Porter's Diamond*, Aldershot, UK, Ashgate Publications, 2002, pp. 214.
23. Irish National Competitiveness Council, (2001), www.forfas.ie/ncc
24. National Innovation survey in Greek enterprises 1994-1998, Ministry of Development, General Secretariat for Research and Technology, Athens, 2001
25. The 2002 update of the Hellenic Stability and growth programme: 2002-2006, Ministry of Economy and Finance, Athens, 2002
26. US Council on Competitiveness, (2001), www.compete.org
27. Velios, A., "The Challenges facing the Greek Economy in EMU", www.acci.gr/trade/No29/TRADE_10_12.pdf
28. World Economic Forum, www.wef.org (1996, p.19)
29. www.ase.gr/content/gr/announcements/companiesPress/Files/PapadimosKEFII.pdf
30. www.crm2day.gr/library/10019.php
31. www.disabled.gr/at/?p=539
32. www.europa.eu.int, 2.11.2003
33. www.fgi.org.gr/uploads/largefiles/GCP_Report_2005_Final.pdf
34. www.fgi.org.gr/uploads/largefiles/WEF_Report_Teliko.pdf
35. www.fgi.org.gr/Uploads/News/Christodoulakis_Omilia.pdf
36. www.hirc.gr/services/newsletter/inn7/main.htm
37. www.mnec.gr/economy_view/PROGRAMMA_STATHEROTHAS_KAI_ANAPT_YKSHS_2004-2007.pdf
38. www.mnec.gr/SGP-2005-HA-elliniko.pdf